

Göteborgs Universitet
Institutionen för pedagogik och didaktik
Examensarbete LAU 350
Ht-2006

”Mot en svensk kultur”

En undersökning om utlandssvenska föräldrars val av skolgång för sina barn

Handledare: Jan Lindström
Examinator: Kerstin Sundman

Lotta Öresjö
Samuel Andersson

Abstract

Titel: ”Mot en svensk kultur” - en undersökning om utlandssvenska föräldrars val av skolgång för sina barn
Författare: Lotta Öresjö och Samuel Andersson
Typ av arbete: Examensarbete (10 p)
Program: Lärarprogrammet, Göteborgs Universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik
Rapportnummer: Ht06 2450-01
Handledare: Jan Lindström
Examinator: Kerstin Sundman
Datum: Januari 2007
Nyckelord: Integration, segregation, diaspora, nationell identitet och kultur samt språk

Inledning:

Vi ville undersöka hur en svensk utlandsskola fungerar, då detta inte ingår i vår utbildning. Vi ville se hur det praktiskt fungerar, att bedriva en skolverksamhet utefter den svenska läroplanen i ett annat land och förhoppningsvis ta med oss givande arbetssätt.

Syfte:

Studiens syfte var att undersöka varför man som utlandssvensk väljer att placera sitt barn i en svensk utlandsskola och inte i någon annan skolform i det aktuella landet.

Metod:

För att komma fram till våra resultat och slutsatser, intervjuade vi föräldrar/föräldrapar till elever på en svensk utlandsskola i Spanien. Vi har också intervjuat rektorn på skolan, samtalat med lärare samt använt oss en del av egna observationer.

Resultat:

En av de främsta anledningarna till föräldrarnas val av skola, är att de föredrar den svenska pedagogiken framför andra. De vill även underlätta för barnen vid en eventuell återflytt, genom att låta dem gå i en svensk skola och därigenom bibehålla det svenska språket och den svenska kulturen. Att barnen även lär sig spanska och engelska ser de som ett plus. Efter genomförd studie har vi fått större förståelse för vikten av kulturell tillhörighet.

Förord

Eftersom vi innan inte visste så mycket om svenska utlandsskolor och man inte tar upp ämnet överhuvudtaget i lärarutbildningen, såg vi det som ett gott tillfälle att inhämta kunskap i ett för oss outforskat område under vårt examensarbete.

Rapporten är skriven av två skribenter, men båda ansvarar för samtliga delar, då vi valt att skriva hela rapporten tillsammans. Detta för att vi ville nå djupare insikter genom diskussioner med varandra. Dock har litteraturstudierna skett på var sitt håll.

Rapporten gjordes möjlig tack vare ekonomiskt stöd från Adlerbertska stiftelserna och för detta är vi väldigt tacksamma. Vidare vill vi också tacka rektor, lärare, elever och föräldrar vid den svenska utlandsskolan som vi besökte i Spanien. Utan deras engagemang och hjälpsamhet hade studien inte varit genomförbar.

Göteborg 2007-01-08

Lotta Öresjö
Samuel Andersson

Innehåll

1. Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställningar	7
1.2 Möjliga resultat	7
1.3 Metod	8
1.3.1 Val och motivering av metod och design	8
1.3.2 Val av undersökningsgrupp	10
1.3.3 Beskrivning av undersökningsförfarandet	10
1.3.4 Studiens tillförlitlighet	11
1.3.5 Etiska överväganden	11
1.4 Avgränsningar	12
2. Svenska utlandsskolor	13
2.1 Allmänt om svenska utlandsskolor	13
2.1.1 Organisation	14
Huvudman	14
Styrelsen	14
2.1.2 Olika former av undervisning	14
Förskoleverksamhet	14
Förskoleklass och grundskolans tidigare år	14
Grundskolans senare år	15
Gymnasiet	15
Handledning av distanselever	15
Kompletterande svenskundervisning	15
2.1.3 Intagning av elever	15
2.1.4 Uppföljning, tillsyn och bidrag	15
2.1.5 Varför svensk utlandsskola?	16
2.2 En svensk utlandsskola i Spanien	16
2.2.1 Organisation	17
2.2.2 Finansiering av skolverksamheten	18
2.2.3 Utvärdering och fortbildning	18
2.2.4 Föräldrarnas påverkan	18
2.2.5 Kulturinslag i undervisningen	19
2.2.6 Integrering i spanska samhället	19
3. Centrala begrepp	20
3.1 Integration och Segregation	20
3.2 Diaspora	21
3.3 Nationell identitet	22
3.4 Språk	23

4. Föräldraintervjuer	24
4.1 Åsa	24
4.2 My	26
4.3 Ann och Bo	27
4.4 Eva	30
4.5 Sara	32
4.6 Jan	34
5. Diskussion och slutsats	36
5.1 Diskussion	36
5.1.1 Val av skola	36
5.1.2 Språk	38
5.1.3 Integration och Segregation	39
5.1.4 Samarbetet med spanska skolor	40
5.1.5 Kulturell identitet	40
5.1.6 Föräldrapåverkan	41
5.2 Slutord	42
Referenser	43
Bilaga A	Intervjufrågor till föräldrar
Bilaga B	Intervjufrågor till rektor
Bilaga C	Avgifter läsåret 2006/2007

1. Inledning

Vi hade själva inga egna erfarenheter av svenska utlandsskolor, men valde ämnesområdet, för att vi tyckte att det skulle vara intressant att få en större inblick i hur en svensk utlandsskola fungerar i praktiken och vilket syfte den främst ska uppfylla. Därför har vi under vårt examensarbete besökt en svensk utlandsskola i Spanien under två veckor.

En av de positiva sidorna med svenska utlandsskolor, anser vi vara att föräldrar med barn i skolåldern, kan ta med sin familj och arbeta några år utomlands, utan att barnen missar en svensk skolgång. Vi ville se om det verkligen fungerar i praktiken, att dessa elever utan problem kan gå från en svensk skolgång i utlandet till den i Sverige. Då de svenska utlandsskolorna ska följa den svenska läroplanen, blev vi intresserade av att undersöka hur man inom skolan hanterar den faktiska situationen, att bedriva en skolverksamhet utefter svenska regler och värderingar i en annan kultur.

Möjligheten att uppleva ”svenska skolan” i andra kulturer, tror vi kommer att vara användbar i vår framtida profession. Våra förhoppningar var att ta del av ett arbetssätt, där elever och personal från många kulturer möts i skolan på ett naturligt sätt. Detta p g a att det ofta i svenska utlandsskolor inte bara går svenska elever, utan även norska, danska och finska. Dessutom trodde vi att den kultur som finns i det land som skolan är situerad, kommer naturligt in. Vi trodde även att svenska utlandsskolor har väldigt engagerade föräldrar. Våra förhoppningar var att få se hur man kan utnyttja denna goda kontakt mellan lärare och föräldrar i det dagliga skolarbetet, så att vi själva kan ta lärdom av det.

Vi trodde innan vi reste ner till Spanien, att elever vid svenska utlandsskolor riskerar att hamna mellan två kulturer och därmed finns risken att de får en oviss kulturell identitet. Har eleverna då inte de språkliga kunskaperna eller de kulturella koderna som behövs i det aktuella landet, kan detta medföra att de reserverar sig mer från samhället och förstärker sin ursprungliga nationella identitet. Man känner sig svensk och vill ”leva svenskt”, i en diaspora. Den nationella identiteten stärks ännu mer. Detta *kan* då medföra en ännu större segregation och *eventuellt* omöjliggöra integration. Att leva i en svensk diaspora utanför Sveriges gränser, kan kanske verka konserverande vad det gäller upprätthållandet av språkformer, uppfattningar/värderingar och traditioner, vilket blir påtagligt när någon återvänder till ett Sverige som är förändrat. Då kan det även bli svårt att komma in i det svenska samhället vid en eventuell återflytt. I detta hänseende kan vi se likheter med invandrarna som lever i Sverige. Om dessa lever i segregerade områden, kan det vara svårt att komma in i det svenska samhället eller sitt hemlands samhälle om de väljer att flytta tillbaka. Därför är de centrala begreppen för denna rapport: Integration, segregation, diaspora, nationell identitet och kultur samt språk. Kultur kan betyda väldigt många olika saker. Här talar vi dock om *nationell kultur* som vi anser är nära besläktad med nationell identitet. I fortsättningen kommer dessa begrepp att användas om vartannat och ibland synonymt. En närmare förklaring och definiering av de centrala begreppen kommer längre fram i arbetet.

Efter genomförd studie hoppades vi få en vidare förståelse och se fördelarna med det mångkulturella samhälle vi själva lever i. Detta kommer att vara användbart för oss, både privat och i vår framtida yrkesroll. I Lpo94 går att läsa:

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla, tillsammans med förmågan att förstå och leva in i andras villkor och värderingar (*Lärarens handbok*, 2001:9f).

1.1 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med arbetet är att vara att ta reda på: ”Varför väljer man som utlandssvensk att placera sitt barn i en svensk utlandsskola och inte i någon annan skolform i det aktuella landet?”

Vi definierar ”utlandssvensk” som en svensk medborgare som är bosatt i utlandet. Vissa menar att man bör skilja på mer eller mindre bofasta utlandssvenskar och de som stannar en längre tid i utlandet, men som har för avsikt att återvända till Sverige¹. Vi väljer dock att ha den vidare synen på begreppet ”utlandssvensk”, d v s att så länge man är svensk medborgare, räknas man som ”utlandssvensk” när man bor i utlandet.

För att uppfylla ovanstående syfte, har vi ställt följande frågeställningar:

- Hur fungerar undervisningen i ”svenska skolan” i utlandet och hur är den upplagd?
- Finns ”den spanska kulturen” med i undervisningen och i så fall, på vilket sätt arbetar man med den? Har man något samarbete med en spansk skola?
- Är skolan mer ”svensk” i utlandet än den är i Sverige?
- Vad anger föräldrarna för skäl till att sätta sina barn i en svensk utlandsskola?

Vår fjärde frågeställning är den som vi lägger störst vikt vid, då denna är direkt relaterad till vårt syfte. Vi menar att svaren på de tre övriga frågeställningarna spelar in vid valet av skolgång för de utlandssvenska föräldrarna.

1.2 Möjliga resultat

Vi trodde att anledningen till att utlandssvenska föräldrar sätter sina barn i en svensk utlandsskola, främst är att de inte har planerat att permanent bosätta sig i Spanien, utan att de ska flytta tillbaka till Sverige inom en planerad framtid. För att underlätta för sina barns fortsatta skolgång i hemlandet, väljer de därför en svensk utlandsskola istället för en inhemsk, så att barnen ska få samma utbildning som de hade fått hemma. En annan anledning trodde vi kunde vara, att föräldrarna vill att barnen ska underhålla sina kunskaper i det svenska språket och om den svenska kulturen, för att underlätta tillbakaflytten för dem.

Att det kan vara en trygghet för barnen att gå i en svensk skola, trodde vi också kunde vara en av anledningarna till deras val av skola. Ofta blir man mer patriotisk när man vistas utomlands och man är väldigt mån om sin nationella identitet. Man söker sig till folk som

¹ Sökmotor: www.susning.nu, sökord: utlandssvensk

talat samma språk och har samma kulturella bakgrund. Man söker sig alltså till en s k ”diaspora”. Därför trodde vi också att skolan i utlandet var mer ”svensk”, än vad skolan är i Sverige. Kanske finns det mer behov av t ex svenska traditioner i en utlandsskola p g a att man vistas i en annan kultur.

Då svenska utlandsskolor undervisar efter den svenska läroplanen, förmodade vi att den svenska kulturen är dominerande i undervisningen, men vi trodde även att den spanska kulturen och det spanska språket finns med. Eventuellt kan detta ske genom besök på spanska skolor och/eller samtal om det spanska samhället i undervisningen.

Risken med att välja en svensk utlandsskola för sina barn, trodde vi kunde vara att familjen blir isolerad från övriga samhället om man inte på egen hand försöker integrera sig. Frågan är om inte detta är ett eget aktivt val av föräldrarna. Eftersom de planerar att åka tillbaka till Sverige, kan de se en större nytta i att leva i en svensk ”fristad” än att integreras.

Hur samarbetet mellan den svenska utlandsskolan och de spanska skolorna ser ut, trodde vi berodde på hur länge de svenska familjerna i genomsnitt stannar i landet, samt i vilket land skolan är situerad. Om många familjer stannar under längre tidsperioder, trodde vi att det förekommer ett samarbete i större utsträckning, då de borde ha större behov av det. Det borde också bero på hur länge lärarna har vistats i landet, d v s om de har hunnit etablera en god kontakt med den spanska skolvärlden. Att vi tror att landet som sådant spelar in, beror på att vi har en känsla av att familjerna känner att det är lättare att integrera sig i ett samhälle som liknar sitt eget, än i ett samhälle som har en mycket annorlunda kultur..

Vi trodde att elevernas kulturella identitet kunde bli uppryckt när de lever mellan två ”världar”, om de genomgår en *längre* tid av sin grundskoleutbildning i en svensk skola i utlandet. I så fall trodde vi att det blir svårt för dem att både komma in i det svenska-respektive det spanska samhället fullt ut.

1.3 Metod

Nedan kommer att vi redogöra för hur vi resonerat kring våra överväganden, när det gäller undersökningens genomförande. Detta för att läsaren ska få en större inblick i vår arbetsgång.

1.3.1 Val och motivering av metod och design

Den tidigare forskningen som ligger till grund för rapporten är litteratur som använts för att kunna definiera och förklara de centrala begreppen i rapporten. Dessutom har vi studerat de styrdokument som svenska utlandsskolor är bundna att följa. I arbetet ligger dock främst tyngdpunkten på eget insamlat material i form av intervjuer och observationer. Stukát (2005:112) menar att man kan hitta ny kunskap både genom att titta på tidigare forskning ur ett annat perspektiv och genom egna empiriska upplevelser.

Vi tog kontakt med en svensk utlandsskola i Spanien och besökte skolan under två veckor för att undersöka skolans arbetssätt samt för att få en inblick i föräldrarnas förväntningar på skolverksamheten. Under detta besök inhämtade vi vårt material i hopp om att besvara våra frågeställningar. Detta skedde främst genom intervjuer med föräldrar, rektorn och elever samt samtal med lärare, men även genom observationer.

Vi har valt att använda oss av intervjuer, eftersom vi anser att man får mer uttömmande svar vid en intervju än vid en enkätundersökning. Stukát (2005:39) menar att man vid intervjuer även kan räkna in mimik, tonfall och pauser i sin tolkning och att det dessutom ges utrymme för följdfrågor. Dessutom tror vi att det är lättare för oss att tolka svaren på våra frågor vid ett personligt möte, än att analysera nedskrivna svar. En annan problematik med enkäter kan vara att det är svårt för dem som svarar på enkäten, att tolka frågan ”rätt”. Med andra ord kan det uppstå tolkningsproblem från både vår och respondentens sida, om vi skulle använda oss av en enkät. ”Samtidigt är risken för bortfall större – det är svårare att motivera en stor, ofta anonym grupp – och man kan inte kontrollera om frågorna uppfattats korrekt” (Stukát, 2005:43). Dock hade vi det som B-plan, om vi skulle få svårt att få intressenter till intervjuerna. Att endast använda oss av observationer för att få svar på vår frågeställning, var aldrig aktuellt. Det skulle då bara ha blivit en tolkning från vår sida av vad vi såg, utan att aktörerna själva fick komma till tals. Risken för feltolkning var då stor, ansåg vi. Materialet som vi har inhämtat under vårt besök, har vi valt att behandla konfidentiellt, både inför skolläring och inför lärare, men även vid publiceringen. Alla namn som förekommer i rapporten är pseudonymer.

Intervjuer med rektor och samtal med lärare genomfördes för att få en djupare insyn i verksamheten och att för att se deras inställning till undervisningen. Vi ville även få en överblick över hur elevklientelet såg ut på skolan. Elevintervjuerna genomfördes för att få en förståelse för hur eleverna uppfattade sin situation, dels på skolan, men också i vardagen. Dessa uppgifter skulle vi sedan använda som komplement till de övriga intervjuerna och samtalen.

Vi valde att genomföra en relativt lång intervju med föräldrarna, på drygt en timma, för att få en så bra uppfattning om deras val av skola som möjligt. Frågorna (se Bilaga A) är anpassade för att ge oss en bild av familjens bakgrund, familjens integrering i samhället, deras motivering till val av skolan och slutligen tankar om en eventuell flytt till Sverige. Till föräldrintervjun valde vi frågor som var ganska öppna, då vi ville att föräldrarna skulle få utrymme att tala fritt. Vi hade ett schema för i vilken ordning vi skulle ställa frågorna, men det var inte fast utan tillät omstruktureringar och följdfrågor, när vi upptäckte intressanta tankar. Stukát (2005:39) menar att i en strukturerad intervju eller enkät är det svårt att upptäcka motiv och känslor. Därför valde vi att göra intervjun mer öppen. Frågorna till rektorsintervjun (se Bilaga B) var däremot ganska slutna, då vi var mer intresserade av faktafrågor.

Anledningen till att vi även använde oss av observationer, var att se det dagliga arbetet i verksamheten med att få in den spanska kulturen i undervisningen. De användes även för att få en uppfattning av vad som skiljer en svensk utlandsskola från en skola i Sverige. ”Att använda någon form av observation brukar vara lämpligast när man vill ta reda på vad människor faktiskt gör, inte bara vad de säger att de gör” (Stukát, 2005:49). Vi har försökt uppleva undervisningen i de flesta av elevernas ämnen, för att få en så helhetlig bild som möjligt. Vi valde att använda oss av, som Stukát benämner det ”vanlig osystematisk observation” (2005:50). Under observationerna försökte vi hålla oss i bakgrunden för att de observerande inte skulle förställa sig. Våra intryck skrevs ner i en dagbok efter dagens slut. Dessutom har vi närvarat vid aktiviteter utanför skolan, såsom skandinaviska klubbens årliga julbasar, där en stor del av eleverna på skolan medverkade i luciatåget.

Vi såg ingen möjlighet att utföra en pilotstudie innan vårt besök i Spanien, då det av naturliga skäl inte finns några svenska utlandsskolor i Sverige och därmed inga lämpliga föräldrar att testa intervjun på.

1.3.2 Val av undersökningsgrupp

Undersökningen har, som tidigare nämnts, genomförts i Spanien på en svensk utlandsskola. Det var inte självklart att besöka just denna specifika skola. Vi skickade först ut en förfrågan till flera svenska utlandsskolor och anledningen till att det tillslut blev skolan i Spanien, berodde dels på att många skolor inte kunde ta emot oss. Dessutom verkade rektorn på skolan väldigt positiv och intresserad av vårt arbete och vi kände oss välkomna. En tredje anledning till valet av skola var att det är en av de större svenska utlandsskolorna och de har bedrivit sin verksamhet under en längre tid, så vi kände att de borde ha en väldigt etablerad verksamhet.

Vi ville, som Stukát (2005:57) uttrycker det, få ett ”*representativt stickprov*, d v s ett urval som ger en bild av populationen i miniatyr”. ”Populationen” i detta fall är familjerna på just denna svenska utlandsskola och det är i det hänseendet som stickprovet skulle vara representativt. Vi menar alltså *inte* att det är representativt för föräldrar på *alla* svenska utlandsskolor. Rektorn, som även varit vår handledare under vistelsen, hjälpte oss när vi skulle välja ut lämpliga föräldrar för intervjuerna. Vi ville ha en så stor bredd som möjligt på föräldrarna i hänseende på bakgrund och familjekonstellationer. Vi ville ha både helsvenska familjer och familjer som består av en svensk och en spansk förälder, men ville även att de skulle representera olika längd på familjernas utlandsvistelse. Därför valde vi att inte slumpmässigt välja ut föräldrarna till intervjun, utan använde oss av det Stukát (2005:60f) kallar för *systematiskt* urval. Han menar att detta lämpar sig bäst när man är intresserad av specifika delgrupper. Utefter dessa givna förutsättningar valdes föräldrarna ut med rektorns samråd, då hon känner föräldrarna väl och därför kunde hjälpa oss för att få valet till att bli så representativt som möjligt. Därmed är hon den enda som vet vilka sex föräldrar vi har intervjuat. För att uppfylla vårt syfte med arbetet, intervjuade vi sex föräldrar/föräldrapar på skolan. Då vi ska undersöka *deras* val av skola är det *deras* tankar vi är intresserade av. Därför är det föräldrantervjuerna vi har valt att lägga störst vikt vid i vår rapport. Att det är mest kvinnor som vi intervjuat, beror på att det oftast varit de som har haft tid till att ställa upp på en intervju, då de flesta är hemmafruar.

Vi är medvetna om att vårt resultat inte är representativt för hur *alla* utlandssvenska föräldrar resonerar kring deras val av skolgång för sina barn. Dels är undersökningsgruppen för liten och dels ser familjernas bakgrund vid olika utlandsskolor väldigt olika ut. På en del orter stannar familjerna ofta bara under kortare perioder, medan de på andra stannar längre eller ibland till och med bor permanent. Detta påverkar naturligtvis deras skolval. Texten tror vi inte att vi hade fått samma resultat om vi gjort exakt samma undersökning i en svensk utlandsskola, där det främst går elever som ska tillbaka till Sverige inom en snar framtid. Däremot tror vi att vårt resultat är representativt för den aktuella skolan i Spanien, då vi varit noga med att få med alla ”typer” av föräldrar, med hänseende till föräldrakonstellationer och bakgrunder.

1.3.3 Beskrivning av undersökningsförfarandet

För att lättare komma ihåg vad som sades under intervjuerna, använde vi oss av bandinspelningar som komplement till våra skrivna anteckningar. Vi inledde varje intervju med att underrätta de intervjuade personerna om detta, men påpekade att banden inte skulle spelas upp offentligt, utan enbart skulle användas för vårt minnes skull. Bearbetandet av det inspelade materialet skedde så snart som möjligt efter genomförd intervju, då den fortfarande

var färsk i minnet och för att det skulle finnas möjligheter till komplettering, om så var nödvändigt.

Stukát (2005:40) menar att ”Miljön (för intervjun, vår anm.) ska vara så ostörd som möjligt och upplevas som trygg (för båda parterna)”. Intervjuerna genomfördes därför i slutna rum, så att aktören skulle kunna tala fritt. De intervjuade fick själva välja var de ville genomföra intervjun. De flesta av intervjuerna hölls i skolan under eller i anslutning till skoldagen, men vi fick även möjlighet att besöka en familj i deras hem. Stukát (2005:41) menar att det vid gruppintervjuer finns risk att informanterna håller inne med känslig information som de kanske skulle ha berättat vid enskilda samtal, varför vi valde enskilda intervjuer. Vi valde att båda närvara under intervjuerna, då en av oss hade huvudansvaret för att ställa frågorna, medan den andra mest koncentrerade sig på att föra anteckningar. Stukát (2005:41): ”Två personer kan upptäcka mer än vad en person gör”. Vidare säger han även att det finns en risk att den intervjuade hamnar i underläge vid en sådan situation. Detta var vi medvetna om, varför en av oss höll sig mer i bakgrunden. Även när vi transkriberade intervjuerna var vi båda deltagande för att genom diskussion om vad som sades, lättare undvika missuppfattningar. Även här var arbetsuppgifterna fördelade så att en skrev ner vad som sades under intervjun, medan den andra enbart lyssnade för att kunna komplettera med missad information.

1.3.4 Studiens tillförlitlighet

Föräldrarna var medvetna om att rektorn, trots att vi använt oss av pseudonymer i arbete, skulle kunna härleda ett specifikt svar till en specifik förälder, då hon var med vid uttagandet av föräldrarna. Kanske var föräldrarna omedvetet oärliga vid intervjuerna? Detta för att de inte ville stöta sig med skolledningen eller skapa en dålig relation till rektorn och lärarna. Även rektorn kan ha haft vissa saker i bakhuvudet, när hon svarade på våra frågor. Hon har självklart skolans bästa för sina ögon och risken finns att hon förskönade verkligheten en aning eller undvek vissa delar som är dålig PR för skolan. Dessa två faktorer kan ha påverkat vårt resultat.

I och med att vi varit noga med att föräldrarna och rektorn fått chansen att godkänna våra tolkningar av intervjuerna innan publiceringen, tror vi att risken för feltolkningar från vår sida är minimal. Vi har även i enstaka fall fått ändra våra formuleringar, då föräldrarna inte fullständigt hållit med om våra tolkningar. Även det faktum att vi båda varit med vid intervjuerna och transkriberingen av dessa, tror vi har bidragit till att minska risken för feltolkningar.

Vi tycker att validiteten i vår undersökning är hög, då man bör vända sig till föräldrarna när man är intresserad av *deras* tankegångar. Vi hänvisar även till föregående stycke i detta hänseende. Faktumet att flera av föräldrarna på flera punkter har samma uppfattning om skolan, tycker vi tyder på en större sannolikhet att det finns en viss sanning bakom deras påståenden.

1.3.5 Etiska överväganden

De intervjuade personerna har alla frivilligt ställt upp för att medverka i studien. Innan varje intervju har vi förklarat processens gång. Vi inledde med att berätta om vår bakgrund samt vårt syfte och våra frågeställningar, för att de skulle veta vad de gav sig in på. Därefter förvissade vi oss om att det var ok för dem att vi använde oss av bandinspelning. Vi var noga med att förklara att bandinspelningen inte skulle spelas upp offentligt utan bara skulle användas för att underlätta för oss vid senare bearbetning av intervjun. Att materialet skulle

användas konfidentiellt och att vi vid publikationen skulle använda oss av pseudonymer var även något vi förklarade vid intervjutillfället. De intervjuade föräldrarna var medvetna om att rektorn visste vilka föräldrar som skulle bli intervjuade, och att hon på den lilla undersökningsgruppen skulle kunna läsa sig till vem som sagt vad. Detta var även något som vi påminde föräldrarna om när vi bad dem läsa igenom vår tolkning av intervjun, så att de hade möjlighet att stryka något.

1.4 Avgränsningar

Vi har valt att inte ta upp hur den spanska skolans verksamhet fungerar. Då vi är mer intresserade av *föräldrarnas* val är det mer väsentligt att belysa *deras* uppfattning om den spanska skolan, än hur verksamheten fungerar i praktiken. Vi lägger ingen värdering i huruvida dessa uppfattningar är korrekta eller ej.

Vi har valt att inte involvera alla föräldrar och elever på skolan, då detta skulle bli ett för stort undersökningsområde. För att avgränsa oss, inriktade vi oss främst på elever i åk 3-6. En anledning till detta var att det är i dessa årskurser som våra utbildningar möts med tanke på våra åldersinriktningar. Dessutom ville vi att föräldrarna i vår undersökning skulle vara väl insatta i sina barns skolgång. Detta tror vi att de i större utsträckning är i de här årskurserna, än om eleverna hade varit äldre, då elever i de högre årskurserna blir allt mer självständiga.

Vi valde att begränsa oss till sex föräldrar/föräldrapar, då vi lägger större vikt vid intervjuens kvalitet än kvantitet. Det var viktigt för oss att få tillräckligt med tid för att kunna analysera resultatet noggrant. Vid längre intervjuer anser Stukat (2005:39f) att man på grund av efterarbetets omfattning blir tvungen att använda en liten undersökningsgrupp. Vi fick till och med tacka nej till föräldrar som var intresserade av att bli intervjuade.

Efter att ha genomfört intervjuer med tio elever på skolan, upplevde vi att dessa intervjuer inte hjälpte oss att uppfylla vårt syfte, då eleverna inte hade reflekterat så mycket över sin situation på den svenska utlandsskolan. Därför valde vi att helt lämna dessa utanför arbetet. Observationerna har vi också valt att lämna utanför på grund av att dessa hade tagit för stor tid av vårt studiebesök att genomföra, om de skulle gjorts korrekt och gett rättvisa resultat. Dock har vi säkert snappat upp en del småsaker som vi har reflekterat över i arbetet. Dessa finner ni främst i diskussionen.

2. Svenska utlandsskolor

I följande kapitel tar vi upp svenska utlandsskolor, i allmänhet och därefter ger vi en närmare presentation av den skola som vi besökte i Spanien. Materialet till den allmänna beskrivningen av svenska utlandsskolor har vi fått av SUF:s (Svenska Utlandsskolors Förening) handbok för utlandsskolor. Materialet till den andra delen, där vi närmare presenterar den aktuella skolan i Spanien, har vi främst fått genom intervjuer med rektorn på skolan.

2.1 Allmänt om svenska utlandsskolor

De första svenska skolorna i utlandet fanns redan i slutet av 1800-talet, men dessa fick inte, som dagens skolor, bidrag från staten. Statsbidrag för den här typen av undervisning kom först i början av 1900-talet. På 1960-talet växte antalet svenska skolor i världen i takt med de svenska exportföretagens utveckling, som gjorde behovet av undervisning för svenska barn och ungdomar stort i utlandet (2006:5).

I dagsläget utgår statsbidrag för fyra olika former av undervisning på svenska i utlandet: utlandsskolor, distansundervisning, kompletterande svenskundervisning samt svenska sektioner vid internationella skolor. Avsikten med dessa bidrag är att eleverna, genom att få undervisning i svenska språket och om Sverige, ska ha lättare vid en eventuell återflytt till Sverige. Idag finns det ungefär 6 000 svenska elever som får svensk undervisning utomlands. De flesta av dessa får bara kompletterande svenskundervisning. Denna möjlighet erbjuds på ca 150 platser i världen. Svenska utlandsskolor, som bedriver sin undervisning på heltid efter svensk läroplan, finns på ca 30 platser i världen. På dessa skolor studerar ungefär 1 200 elever. Dessutom finns det elever som läser på distans via Sofia Distansundervisning (år 7-9) eller Värmdö Distansundervisning (gymnasiet) samt vid svenska sektioner på internationella skolor (2006:5ff).

De flesta svenska utlandsskolorna ligger i Europa, men det finns även skolor i Asien, Afrika och Latinamerika. Skolorna skiljer sig mycket från varandra i form av storlek och åldersinriktning på undervisningen. Det finns skolor som bedriver undervisning från förskola ända upp till gymnasienivå. Vanligare är att skolan har undervisning upp till år 6 eller enbart en ren förskola. Storleken skiljer sig från den största med 300 elever till de minsta med endast 10. Förr drevs de flesta skolor av svenska exportföretag, men idag är det främst lokala föreningar som driver dessa skolor.

För att starta en svensk skola i utlandet, är det inte nödvändigt med ett godkännande från svenska myndigheter, men däremot oftast från de lokala på orten. Vill man däremot bli berättigad bidrag från svenska staten, krävs även ett godkännande från svensk sida. Dessa bidrag är oftast helt avgörande för om skolans verksamhet skall kunna upprätthållas. Krav för att berättigas bidrag, är att svenska regler och förordningar efterlevs samt att styrelse och huvudman för skolan har kännedom om den lokala lagstiftningen (2006:7).

2.1.1 Organisation

2.1.1.1 Huvudman

Varje svensk utlandsskola drivs av en huvudman. Förr var detta oftast en missionsgrupp eller ett exportföretag i Sverige. Idag är det vanligtvis en skolförening på plats, som har detta uppdrag. Dessa föreningar består vanligtvis av föräldrar och andra intressenter på skolans ort. Huvudmannens främsta uppgift är att utse en styrelse på årsbasis, som ansvarar för och driver skolan. Det är även till huvudmannen som de statliga bidragen betalas ut. Huvudmannen ska även ta fram en skolplan för hur undervisningen på skolan skall bedrivas. Målet med den statsunderstödda undervisningen är att elever på en svensk utlandsskola ska få en utbildning som är så lik som möjligt den undervisning som elever på en svensk skola på hemmaplan får (2006:9f).

2.1.1.2 Styrelsen

Huvudmannen bestämmer hur många ledamöter styrelsen ska ha. En av dem ska utses direkt av skolverket. Denna ledamot är den enda som inte kan avsättas vid byte av styrelse. Man försöker oftast få styrelseledamöter inom föräldrakretsen. Det är dessutom önskvärt att det finns representanter från svenska företag på orten och eventuellt även från ambassaden (2006:11).

Styrelsen ansvarar för att en rektor anställs, som i sin tur ansvarar för den pedagogiska ledningen. Styrelsen har dock det övergripande ansvaret för att undervisningen bedrivs enligt de förordningar som finns, t ex att de svenska styrdokumenterna följs. Även anställning av all övrig personal på skolan faller på styrelsens lott.

Inför varje verksamhetsår lägger styrelsen fram en budget som godkänns på årsmötet eller stämman. Styrelsen är ekonomiskt ansvarig inför huvudmannen, som på årsmötet förhoppningsvis ska bevilja styrelsen ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret. Finansieringen av skolan består inte enbart av bidrag från staten. Resterande belopp måste komma från elevavgifter, gåvor etc. (2006:12ff).

Fortbildning är också en del som styrelsen har ansvar för. Den skall se till att personalen är uppdaterad om skolväsendet i Sverige. Detta är också ett krav för att bli berättigad statsbidraget. Skolverket kontrollerar och inspekterar undervisningen på skolorna med jämna mellanrum för att se att detta uppfylls (2006:19).

2.1.2 Olika former av undervisning

2.1.2.1 Förskoleverksamhet

Ungefär hälften av de svenska utlandsskolorna anordnar förskoleverksamhet för barn upp till fem år. Denna form av undervisning får man dock inga statliga bidrag för.

2.1.2.2 Förskoleklass och grundskolans tidigare år

Ca två tredjedelar av skolorna utomlands erbjuder undervisning i förskoleklass. För att få statsbidrag för denna verksamhet, vänder sig skolorna till Skolverket. Detsamma gäller för bidrag till undervisning i åk 1-6. Denna undervisning förekommer idag på alla svenska skolor i utlandet. För att bli godkända måste huvudmannen kunna visa att det finns ett behov för verksamheten och att elevantalet är tillräckligt. Vanligtvis krävs det att det finns minst tjugo behöriga elever vid starten av skolan.

2.1.2.3 Grundskolans senare år

Denna form av undervisning är inte lika vanlig. Den förekommer idag endast på sju skolor runt om i världen: Bryssel, London, Paris, Madrid, Fuengirola, Nairobi och Maputo. Beslutet om statsbidrag till dessa skolor fattas av regeringen.

2.1.2.4 Gymnasiet

Alla ovanstående skolor förutom Maputo, bedriver idag även undervisning för gymnasieelever. Även här är det regeringen som bestämmer ifall skolan är berättigad att få bidrag för sin undervisning. Ett krav på dessa skolor, är att de samarbetar med skolor i Sverige och tar emot gäststudenter från dessa skolor. Oftast är det NV- och SP-programmen som erbjuds, men även andra inriktningar kan finnas.

2.1.2.5Handledning av distanselever

Denna form av undervisning erbjuder de flesta utlandsskolor som endast bedriver undervisning för förskoleverksamhet och grundskolans tidigare år. Det innebär att eleverna är inskrivna på Sofia Distansundervisning (åk 7-9) eller Värmdö Distansundervisning (gymnasiet). Skolan erbjuder då lokaler till eleverna och även lärare i form av handledning på plats.

2.1.2.6Kompletterande svenskundervisning

Den här undervisningsformen riktar sig till de elever som går i en lokal- eller internationell skola och erbjuds i ungefär hälften av alla svenska utlandsskolor. Eleverna får under ett par timmar i vecka undervisning i svenska språket och om Sverige (2006:8f).

2.1.3 Intagning av elever

Skolorna bestämmer vilka elever man vill ta in. De kan ta emot de elever som inte är statsbidragsberättigade, men kan även säga nej till berättigade elever. Skolorna kan däremot inte kasta ut någon elev som har påbörjat sina studier, eller ge dem endast skolgång ”på prov”.

Eftersom de ekonomiska resurserna för en utlandsskola är begränsade, kan det vara svårt för en skola att ta emot elever som kräver mycket extra resurser. De flesta skolor försöker att ta emot alla elever, oavsett problem eller handikapp. Dock kan det förekomma överenskommelser med föräldrar om att stå för de extra kostnaderna (2006:22).

2.1.4 Uppföljning, tillsyn och bidrag

Som tidigare nämnts, ansvarar Skolverket för kontrollen av utlandsskolor. Varje år lämnar huvudmannen in vissa fastställda uppgifter till Skolverket, så att de kan göra en uppföljning och utvärdering. Dessa uppgifter består bl a av dokument om hur statsbidraget används, hur skolan tillämpar behörighetsreglerna, hur undervisningen organiseras och vilken kompetens personalen har. Därefter besöker Skolverket skolan i två dagar. De undersöker om de bestämmelser som är uppställda följs och ifall elevens rättigheter tas hänsyn till. Under besöket pratar man med alla berörda parter, såsom styrelseledamöter, rektor, lärare, föräldrar och elever. Dessutom inspekterar man lokaler, utrustning, läromedel och genomför lektionsbesök. Vid kritik kan delar av statsbidraget hållas inne till dess att skolan kan uppvisa att åtgärder tagits för att komma till bukt med problemen.

Hur mycket skolorna får i bidrag, bestäms utifrån hur många elever de har haft i genomsnitt de tre senaste åren och vilken/vilka former av undervisning som bedrivs på skolan (2006:23ff).

I § 3 SFS 1994:519 som man kan finna i *SUF:s handboks* bilagor står reglerna för vilka elever som är berättigade statsbidrag:

Minst en av deras vårdnadshavare är svensk medborgare och minst en vistas i utlandet på grund av

1. tjänstgöring vid en svensk myndighet eller organisation
2. tjänstgöring vid en internationell organisation
3. tjänstgöring vid ett företag i följande fall, nämligen
 - a) tjänstgöring vid ett företag som är svensk juridisk person
 - b) tjänstgöring vid ett företag som en utländsk juridisk person över vilken en svensk juridisk person har ett bestämmande inflytande
 - c) tillfällig tjänstgöring i utlandet vid en utländsk juridisk person
4. studier eller forskning för vilka det lämnas studiemedel, stipendier eller lön.
5. kulturarbete på vilket vederbörande huvudsakliga försörjning beror, eller
6. verksamhet i utlandet som i övrigt bedöms väsentligt för det svenska samhället.

Statens skolverk får medge att även andra elever än de som avses i första stycket får räknas med, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till sociala förhållanden (2006:46).

2.1.5 Varför svensk utlandsskola?

Enligt Utrikesdepartementet som diskuterar val av skolgång i boken *UD-barnens uppväxtmiljö och utveckling* väljer ofta diplomater att inte sätta sina barn i en svensk utlandsskola eftersom dessa inte finns på alla de orter de vistas på och de vill få en kontinuitet i barnens skolgång. Om de väljer att sätta sina barn i en svensk skola är det ofta mot slutet av barnens skolgång, när föräldrarna anser att barnet behöver slussas över till att bli mer ”svensk” (1982:20f).

Samtidigt säger en norsk undersökning, som tas upp i samma bok, att det rekommenderas att utlandsnorska barn går i en norsk skola för att hålla modersmålet vid liv. Barn som under längre perioder vistas utanför hemlandets gränser får ofta begränsat ordförråd, låg läshastighet och svårt att stava rätt (1982:43).

Boken tar även upp problematiken att byta mellan olika skolsystem då värderingar och upplägg kan skilja sig åt väldigt. Vissa skolsystem bygger på mer auktoritet hos lärarna än andra, samt i vissa skolsystem läser man olika ämnen i olika stadier, medan man i andra läser alla ämnen i alla stadier. De påpekar också att speciellt historia behandlas ur olika synvinklar, beroende på vilken skolgång man har valt. De visar även på fördelarna med en liten skola, då lärarna har större möjlighet att stötta samt att anonymiteten inte blir lika markant (1982:21ff).

2.2 En svensk utlandsskola i Spanien

Nedan följer en presentation av den svenska utlandsskolan i Spanien som vi besökte. Presentationen bygger till största delen på intervjuer med rektorn på skolan (personlig kommunikation, 27 november, 30 november samt 4 december 2006). Om inte annat anges, är det från dessa intervjuer vi har tagit materialet.

2.2.1 Organisation

1944 startade den svenska skolan och rektorn gissar att anledningen var, att det fanns ett behov av en svensk skola på grund av de många svenskarna i området. 1974 flyttade skolverksamheten ut till de lokaler som skolan idag bedriver sin verksamhet i.

På skolan går även elever från Danmark, Norge och Finland och även dessa får undervisning enligt den svenska läroplanen. Modersmålsundervisning erbjuds under skoltid för dem, men är inte obligatorisk. Dock har det aldrig varit någon som har valt bort det, menar rektorn. I de högre årskurserna får dessa elever även geografiundervisning på sitt modersmål.

Huvudman för skolan är skolföreningen som består av alla föräldrar på skolan med nordiskt ursprung och föreningen har stadgar som måste följas. På årsstämman tar man upp budgeten och ger styrelsen ansvarsfrihet. Förutom styrelsen kan även enskilda medlemmar lägga fram motioner.

Skolföreningen väljer, som i alla utlandssvenska skolor en styrelse och på denna skola består den av föräldrar, en lärarrepresentant, en skolverksrepresentant samt rektorn. Just nu finns det ingen skolverksrepresentant, då denna nyligen var tvungen att avsäga sig uppdraget på grund av för många åtaganden.

Skolan har 38 personal varav 32 är pedagogisk personal och övriga är administration och service. De flesta av lärarna på skolan är av nordisk härkomst och talar både svenska och spanska flytande, men detta är inte alltid fallet för de nyligen från Sverige inflyttade lärarna. Läraren i åk 5-6 som började jobba på skolan så sent som i höstas, berättade att han inte kunde spanska när han kom ner och att språket fortfarande är begränsande. Dock jobbar han på att förbättra det. Förutom lärare från de nordiska länderna, finns även spanska lärare som ansvarar för den spanska modersmålsundervisningen. Rektorn poängterar vikten av att det finns en mix av lärare som har bott i Spanien länge, som står för kontinuiteten, och lärare som nyligen kommer från Sverige, då de har "svenskheten" färsk. Det har varit ett problem med ständigt nya lärare på skolan, uppfattar vi det som. I åk 5-6 har de till exempel bytt lärare varje år.

Skolan består av en åk 1-2, en åk 3-4, en åk 5-6, en åk 7-9 samt en naturvetenskaplig respektive samhällsvetenskaplig klass på gymnasiet. Det åldersintegrerade arbetssättet beror på det låga antalet elever i varje årskurs. Elevantalet är knappt 200 och i dagsläget kan de ta emot nya elever i samtliga årskurser förutom i förskolan, där de har ett kösystem. När en familj har betalat inskrivningsavgiften, har de en garanterad plats eller köplats. Om ett barn redan har syskon på skolan har barnet förtur i kön. Om det innebär speciell undervisning för en ny elev, måste skolan få uppgifter från föregående skola för att ge eleven den bästa möjliga undervisningen. Skolan måste även se över om de har tillräckligt kompetent personal för denna elev. De har inte behövt tacka nej till elever ännu, förutsatt att de har haft godkända betyg. Men de har fått stänga av elever som inte följt reglementet.

Skolan följer den svenska läroplanen och de vardagliga undervisningssituationerna skiljer sig inte så mycket från en skola i Sverige. Trots detta måste man ha tillåtelse av spanska myndigheter för att bedriva verksamheten. I och med att de har elever som ämnar gå vidare till andra skolformer i Spanien, måste de även till viss del följa de spanska styrdokumenterna för dessa elever. De måste få det officiella modersmålet i undervisningen samt ämnena *Litteraturhistoria* och *Spanienkunskap*. Vad gäller den undervisningen, får skolan inspektion

från spanska ministeriet. Med ett rekommendationsbrev kan de elever som önskar, gå över till spansk grundskola, men för att komma in på universitetet måste de göra ett test.

2.2.2 Finansiering av skolverksamheten

Skolan får statsbidrag för de barn vars föräldrar har ett arbete med nordisk koppling. För närvarande är det inte så många statsbidragsberättigade elever på skolan, endast 40 av 190 elever. Det låga antalet statsbidragsberättigade elever beror på att hälften av barnen på skolan går i förskolan och dessa är aldrig berättigade statsbidrag. Regeringen bestämmer varje år hur stort statsbidraget ska vara. Oavsett om en elev är statsbidragsberättigad eller ej, betalar denne samma avgift. Däremot finns två typer av avgifter (se Bilaga C). Om ett företag betalar skolavgiften, är denna något högre än om föräldrarna själva betalar.

Skolan får även in pengar genom gåvor och subventioner. Rektorn går ofta på officiella mottagningar och skapar på så vis kontakter. Men även föräldrarna bidrar till att skolan får saker, genom att de håller ögonen öppna efter inventarier som ska skänkas bort, av t ex det företag de arbetar för. Rektorn poängterar att ju mer de får, desto mer pengar kan de satsa på undervisningen. De får inte mycket rena pengar, utan främst material. Böckerna i biblioteket är t ex böcker som föräldrar har lämnat kvar. En av lärarna berättar att biblioteket är ett problem på grund av just detta. Det skulle behövas att det lades en pott med pengar varje år för att uppdatera det, vilket inte görs i dagsläget.

2.2.3 Utvärdering och fortbildning

Skolan har en årlig rutin, det så kallade *Kvalitetsarbetet*, som börjar med att man på hösten skriver en *Verksamhetsplan*. Under året verkställs de uppställda målen och man utvärderar resultatet kontinuerligt. På våren sker en slutlig och helhetlig utvärdering som resulterar i *Kvalitetsredovisningen*, vilket består av analyser och lärdomar. Den ska ligga till grund för nästa verksamhetsplan inför följande läsår.

Fortbildning av personal ingår i budgeten och just nu satsar man på språkutveckling och svenska som andraspråk. Arbetslagen är en viktig del av den pedagogiska verksamheten och fungerar som en naturlig fortbildning för lärarna med diskussion kring praktiska och pedagogiska frågor. Arbetslagen träffas en gång i veckan tillsammans med rektorn och de har ett tätt samarbete.

2.2.4 Föräldrarnas påverkan

Rektorn menar att skolan mer liknar en svensk friskola än en kommunal sådan. Föräldrarna äger på ett sätt skolan, och det är föräldraförening som styr den. De är en del av skolan och har nära till påverkan. En stor skillnad från svenska kommunala skolor är att föräldrarna betalar mycket pengar för att ha sina barn i den svenska utlandsskolan, vilket gör att de kan begära stor delaktighet. Skolan vill att föräldrarna känner sig välkomna, men samtidigt är det inte meningen att de ska få överhanden om det pedagogiska arbetet.

Alla föräldrar får vid skolstarten, ta del av *Förväntningar*, vilket är ett dokument som består av ömsesidiga förväntningar mellan skola, föräldrar och elever. Dessa är istället för ordningsregler, då skolan tror att man lättare följer samvetsregler. Vi fick uppfattningen att föräldrarna på skolan är väldigt engagerade och måna om sina barns skolgång och vill gärna diskutera och ifrågasätta läroplaner och undervisningsmetoder.

2.2.5 Kulturinslag i undervisningen

Den svenska kulturen finns naturligt med i undervisningen, eftersom det är en *svensk* skola. De följer de svenska traditionerna och skolan har blivit en samlingspunkt för utlandssvenskarna vid högtidsdagarna. Skolan och skandinaviska klubben samarbetar ibland och i slutet av november anordnade skandinaviska klubben en julbasar tillsammans med skolan där det fanns julbord, fiskdamm, luciatåg, tomte, försäljning av julmatsråvaror m m.

Den spanska kulturen kommer också in naturligt i undervisningen eftersom flera familjer har den med sig. Undervisningsmässigt står annars spankundervisningen för det. På gymnasiet är *Spansk kulturhistoria* ett ämne, som alla elever får. De som har spanska som modersmål har även *Litteraturhistoria* och *Spanienkunskap*.

2.2.6 Integrering i spanska samhället

Rektorn menar att det på skolan inte finns något systematiskt programarbete för att främja integrering. Hon påstår istället att de svensk-spanska familjerna har mycket kontakter som indirekt hjälper till vid integrering. Många är aktiva att hjälpa nya familjer att komma in i gemenskapen. Om det finns behov, anordnar skolan spansklektioner för föräldrar utanför skoltid.

3. Centrala begrepp

För att kunna uppfylla syftet, ”Varför väljer man som utlandssvensk att placera sitt barn i en svensk utlandsskola och inte i någon annan skolform i det aktuella landet?”, anser vi att det är viktigt att vi definierar de centrala begreppen i arbetet. Vi vill att läsaren ska få en större förståelse för hur vi använder begreppen: integration, segregation, diaspora, nationell identitet och kultur samt språk, då dessa har med den problematik vi presenterade i inledningen att göra. D v s att vi trodde att elever i svenska utlandsskolor riskerar att hamna mellan två kulturer och därmed få en oviss kulturell identitet. Har man då inte de språkliga kunskaperna eller de kulturella koderna, kan detta medföra att man reserverar sig ännu mer från samhället och går djupare in i sin svenska fristad. I diasporan förstärks den nationella identiteten och detta *kan* då medföra en större segregation och *eventuellt* omöjliggöra integration. Senare i arbetet kommer litteraturredovisningen flätas samman med resultatdelen i en analytisk diskussion.

Större delen om integration och segregation har vi tagit ur Nihad Bunars bok *Skolan mitt i förorten: fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Bunar är doktorand i sociologi och har bl a varit med i ett forskningsprojekt om social integration.

Sammanfattningen om diaspora är huvudsakligen tagen från Erik Olsson & Ingemar Grandins artikel *Bofasthetens operativsystem: Imer- och globaliseringsforskningen om livsformer och global rörlighet*. Olsson är forskare vid Södertörns högskola och t.f. lektor i samhälls- och kulturanalys vid Linköpings universitet. Grandin är universitetslektor i kultur och medier vid Linköpings universitet.

Orvar Löfgren skriver mycket om nationell identitet i sin artikel *Medierna i nationsbygget: Hur press, radio och TV gjort Sverige* och det är där vi främst hämtat material till detta avsnitt. Löfgren är docent i etnologi vid Lunds Universitet.

Språkdelens material är i stort sett enbart hämtat ur Gunilla Ladbergs bok *Barn med flera språk: Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, skola och samhälle*. Ladberg är fil. dr. i pedagogik.

3.1 Integration och Segregation

Rosenqvist (1996:27), som är docent i pedagogik, skriver i *Boken om integrering: idé, teori och praktik* att ordet ”integrering” kan översättas med adjektiven *orörd, hel* och *odelad*. Ordet innebär alltså något helt som varken får eller bör delas. ”Det styrker därmed också påståendet att segregation är något naturvidrigt då det beskriver ett inbrott i en ursprunglig och nödvändig helhet” (1996: 27f). Bunar diskuterar en form av integration:

Social integration avser olika aktörers (individer och grupper) förhållande till varandra, inklusive kommunikations- och umgängesmönster, men också deltagande i gemensamma angelägenheter som till exempel politik (2001:58).

För att beskriva ordet ”integrations” motsats, d v s ”segregation” förklarar Rosenqvist (1996:28) dess ursprung. Ordet ”segregation” kommer från två latinska ord, ”se” och ”grex”. ”Se” är ett prefix som betyder ”bort” och ”grex” betyder flock. Innebörden av ordet är alltså

att man aktivt tar bort något från dess naturliga plats. Bunar (2001:71) beskriver också ordet genom att citera Brante (1982:93): "Segregation är en frivillig eller ofrivillig process som leder till att befolkningsgrupper separeras från varandra rumsligt. Segregation kan ske på grundval av social status, rastillhörighet, etnisk tillhörighet eller dylikt."

Att man kan bli segregerad om man inte behärskar landets språk, är något som Ladberg tar upp. Hon menar att en del kan ogilla när andra talar språk de inte förstår för att de känner sig utestängda och avvisade (2003:143). Samma tanke har sociologen Hosseini-Kaladjahi som i boken *Fittja, världen och vardagen* hävdar att "Det är självklart att de som inte kan språket inte kan kommunicera och således inte vara aktiv" (2002:67).

Då barn ofta är de som har mest kontakt och umgänge med det inhemska samhället är det, enligt Ladberg (2003:127), ofta de som tar in språket i hemmet. Denna teori stöder även Utrikesdepartementet i boken *UD-barnens uppväxtmiljö och utveckling* (1982:7) som menar även att detta är anledningen till att de bättre kommer in i samhället. I samma bok står det att det är ovanlig att diplomatfamiljer anstränger sig för att lära om värdlandets kultur, eftersom detta kan medföra att det blir svårare för dem vid uppbrottet. Om man sätter sig in i landets kultur, är det ofta för att den liknar hemlandets (1982:6). Gerholm, som är professor i etnologi, menar att för att det krävs respekt och förståelse för att två kulturer ska mötas (2002:36).

3.2 Diaspora

I en artikel om diaspora och transnationella gemenskaper av Olsson & Grandin presenteras Cohens (1997) diskussion om Saffrans (1991) kriterier för vad som menas med en diaspora. I artikeln står att läsa:

Diasporan utvecklar vanligtvis en kollektiv myt eller ett slags minne av hemlandet, den idealiserar förfädernas hem(land) och den har ett kollektivt engagemang om att detta måste vördas. Vidare nämner Cohen att diasporan karakteristiskt utvecklar en återvandringsrörelse; att den har en stark etnisk medvetenhet som vidmakthålls över en längre period...(1999:45).

Olsson & Grandin menar även, att samtidigt som viljan att återvända till hemlandet är viktig för diasporans existens, är det också den som kan göra att den utplånas, då diasporan upphör att existera vid en stor återflytt. Författarna hävdar att de bofasta som lever utanför diasporan ofta saknar kännedom om eller har tillträde till diasporan (1999:43ff).

Även Olsson (2001:13) nämner diaspora i sin artikel *Mer om begreppen segregation och integration*. Han skriver att när de europeiska immigranterna kom till Chicago bosatte de sig gärna nära sina landsmän. Därför finns det idag områden som heter "Andersonville" och "Little Italy". Hosseini-Kaladjahi menar att detta lätt kan leda till isolering" (2002:57).

Om man har bott en längre tid i en diaspora och sedan bestämmer sig för att återvända till sitt hemland, menar Olsson & Grandin (1999:41f) att landet kan ha förändrats så mycket, att man inte känner igen sig och möjligtvis blir man besviken. Dessutom kan man ha gjort en romantisering av bilden av sitt hemland. Om besvikelsen blir tillräckligt stor, kanske man inte stannar i sitt hemland, utan återvänder till diasporan. Utrikesdepartementet nämner också detta problem, och speciellt ur barnens synvinkel. "En del barn saknar adekvat kunskap om det egna landet. Det finner vid hemkomsten att det de trodde var en beskrivning av landet,

snarast är att betrakta som en myt” (1982:66). De nämner även ett antal undersökningar som alla understryker vikten av att kontinuerligt hålla kontakt med hemlandet på alla tänkbara sätt för att underlätta en återflytt (1982:43). Författarna menar även att många UD-barn som vuxna får svårt att slå sig till ro, p g a de under sin uppväxt upplevt många uppbrott. De vill därför inte komma människor för nära, då detta kan innebära konflikter (1982:64).

3.3 Nationell identitet

Löfgren beskriver en nation som en verktygslåda som bör innehålla

...ett nationellt språk, ett kulturarv, ett gemensamt öde och en gemensam framtid, en nationell folkkultur, gärna en nationell karaktär, ett galleri av nationella hjältar (liksom skurkar), omistliga nationella värden, en nationallitteratur, kanske även en nationell smak och en nationell natur, en bestämd symboluppsättning och emblemantik från flagga till nationalsång (1990:86).

Löfgren (1990:87) diskuterar i *Medier och kulturer* Benedikt Anderssons tankar om nationell identitet:

I en redan klassisk definition av nationell identitet har Benedikt Andersson lanserat begreppet 'imaginära gemenskaper'. Han konstaterar att nationen 'är imaginär därför att medlemmarna även i den minsta av nationer aldrig kommer att känna de flesta andra medborgare, aldrig kommer att möta dem eller ens höra talas om dem, men trots detta lever i allas medvetande en föreställning om gemenskap...' (Andersson 1983:15).

Men Olsson & Grandin (1999:37f) menar att människors etniska och nationella gemenskaper enbart kan skapas genom sociala interaktioner och att det är människorna själva som är med och skapar den kultur som de är en del av. Dessutom menar de att en kultur inte lever avskilt utan influeras av övriga kulturer. *Nationell kultur* menar Löfgren är ”det som alla svenskar vid en given tidpunkt delar” (1990:87). ”Svenskhet” för honom är en ”kulturell praxis: svenska handgrepp, förhållningssätt, kroppsrörelser och reflexer, snarare än svenska ideal och kungstankar”(1990:88f). Han menar att vissa ”svenskheter” är hos oss så invanda att de endast kan beskrivas av främlingar, men att det kan vara detta som förenar svenskar och håller andra nationaliteter utanför (1990:88f). Daun skriver att man som svensk inte alltid reflekterar över sina ”svenska” beteenden.

Till vardags känner sig inte svenskarna svenska... Men även om många på en fråga spontant skulle nämna midsommarfirande som typiskt svenskt... är det inte sannolikt att många under själva midsommarfirandet reflekterar över detta faktum (1997:158).

Utrikesdepartementet menar att en människas identitet grundar sig i gruppen, landet, kulturen o s v. Man får en bekräftelse på en tillhörighet och var man hör hemma. Om helhetsbilden splittras t ex genom att de olika delarna inte går att förena, är risken att man får en identitetskris (1982:59f). Olsson & Grandin (1999:38) menar att man också kan känna tillhörighet till olika kulturer i olika situationer. Man kan känna sig svensk i en situation och spansk i en annan. Forskare menar att etniska grupper ofta är stabila, men att det är möjligt att öppna sina gränser mot andra grupper.

3.4 Språk

Ladberg (2003:7) menar att ”Språk är bron mellan människor. Vi människor behöver språk för att möta varandra, för att förstå och bli förstådda. Kan jag uttrycka mig så kan jag nå fram till andra människor. Fråntas jag den möjligheten så blir jag ensam. Fasansfullt ensam”.

Idag har vi fått en större global rörlighet, menar Ladberg. Människor studerar och arbetar i andra länder. ”På grund av den nya rörligheten kommer många barn att leva i nya språkliga konstellationer. Detta kan leda till ny språkinläring, men också till avbrott i människors språkutveckling och till byten av språk” (2003:23).

Uppfattningen om när ett andraspråk ska föras in i ett barn liv går isär. En del forskare menar att andraspråk hämmar primärspråket, medan andra hävdar att det är positivt med flerspråkighet. Vissa menar att införandet bör ske efter 10-års ålder för att de inte ska tappa i sitt modersmål. De hävdar att när man är 10-12 år, behärskar man modersmålets grammatiska uppbyggnad och ordförråd tillräckligt väl (Utrikesdepartementet, s 50ff). Ladberg å andra sidan menar att det är en fördel att möta nya språk så tidigt som möjligt, då små barn lätt tar till sig nya språk (2003:126). Hon menar också att det inte ligger någon problematik i att växla mellan språk, om man gör det från start, så att det blir en naturlig del för barnen. Hon hävdar att tvåspråkiga barn brukar ligga ett år efter i språkutvecklingen de första levnadsåren. Men vid 12-13 års ålder är de ifatt och har en dubbel språkkompetens (2003:63). Att kunna flera språk har inte med begåvning att göra utan med behov, anser hon (2003:9).

Ladberg poängterar dock att ”Språkkunskaper är dynamiska och ibland sårbara. Man kan förlora språk som man inte använder regelbundet” (2003:76). Men det finns ett annat sätt att se på detta. Utrikesdepartementet skriver: ”Ibland kan man tro att man glömt ett språk men när man tar upp det igen går det relativt lätt att återhämta. Detta innebär att grunden en gång var god och att man har haft ett passivt ordförråd vilande” (1982:52).

Man bör inte avstå från att tala *sitt* språk med sina barn, då barn kan lära sig många språk, enligt Ladberg. ”Barn som lever med olika språk behöver alla sina språk” (2003:10). Vidare skriver hon:

Familjens språk kan aldrig *ersättas* av andra språk. De kan däremot *kompletteras* med de språk som barnet behöver ute i samhället... Ju mer barnet kan utveckla sitt eller sina familjespråk, desto lättare blir det att ta till sig ett nytt, stick i stäv med den vanliga föreställningen att språk skulle hindra varandra (2003:127).

Det finns dock tillfällen då flerspråkighet kan vara något negativt. Utrikesdepartementet tar upp problematiken när ett barn i skolan undervisas på ett språk som de inte kan förstå (1982: 52).

4. Föräldrintervjuer

Den ursprungliga transkriberingen av intervjuerna har behövts förkortas och ibland omskrivas för att rymmas i denna rapport. Utrymmesbrist har alltså varit anledningen till att vi skurit bort de delar som inte besvarar vår frågeställning, inte att dessa bitar motsagt våra förväntningar. Både den första och den slutgiltiga transkriberingen har föräldrarna fått chansen att godkänna innan publiceringen. Publiceringen av föräldrintervjuerna är till för att läsaren ska få en inblick i deras tankar angående val av skolform för deras barn och deras uppfattningar om den svenska utlandsskolan. Vi kommer nedan att presentera sammanfattningarna av de sex föräldrintervjuerna.

4.1 Åsa

Åsa är svensk medborgare, men har bott nästan hela sitt liv i Spanien. Hennes familj flyttade dit när hon var väldigt liten, då hennes pappa fick jobb. Nu är hon gift med en spanjor och båda arbetar i Spanien. Hon känner sig som en blandning mellan svensk och spansk. Hon har själv gått på den svenska skolan i Spanien upp till åk nio. Gymnasiet hade den svenska utlandsskolan på den tiden bara på korrespondens, varför hon läste tre år i Sverige på Sigtuna gymnasiet. Under den perioden längtade hon hela tiden tillbaka till Spanien. Hon har aldrig funderat på att flytta tillbaka Sverige igen efter det.

Hon har två barn, en son som är 14 år och en dotter som är 11 år och båda är födda i Spanien. Hon har två modersmål, svenskan och spanskan. Hennes mans modersmål är spanska och hemma pratas det mest spanska, men hon ångrar att hon inte varit hårdare med svenskan och försöker att prata mer svenska med barnen nu. Åsa tror inte att hennes barn någonsin kommer att identifiera sig som svenska. De har i och för sig dubbelt medborgarskap, men har bott i Spanien hela sitt liv.

Familjen bor i ett samhälle med i stort sett bara spanska familjer och det är inte ett ställe dit många svenskar söker sig. De bosatte sig där för att de skulle ha nära till arbetet. Familjen umgås väldigt blandat, både med spanska och svenska familjer.

Båda barnen går nu i den svenska utlandsskolan, men har tidigare gått i en spansk kommunal skola. Tidigare har de varit nöjda med denna skolgång, men familjens uppfattning om de spanska kommunala skolornas högre årskurser var inte positiv, då dessa har mycket elever. Dessutom klarar inte många av den skolgången. Åsa tycker att de spanska privatskolorna består av alldeles för stora klasser, då man sätter in så många elever som möjligt. I de kommunala skolorna däremot är det max 25 elever.

Föräldrarna funderade på olika alternativ och gav den svenska utlandsskolan på förslag till sin son, som blev ”eld och lågor”, eftersom han ville lära sig svenska. Sonen bytte därför skola när han började åk sju, och kunde då knappt någon svenska. Det var och är ganska kämptigt för honom på grund av språkförbistringen. Då dotterns svenska var ännu sämre valde de att sätta henne i den svenska utlandsskolan redan i åk sex för att hon skulle få tid på sig att lära sig svenska bättre.

Åsa tror att den stora skillnaden mellan den svenska skolan och den spanska är att man i den svenska måste ta eget ansvar och att det är mindre prov och läxor och den spanska är mer

betygsinriktad. Hon anser att det är viktigt att eleverna *inser* att de måste ta eget ansvar. Hon jämför den spanska skolan med hur den svenska skolan var förr, när man lärde sig för läraren. På den svenska utlandsskolan får barnen själva vara med och tycka. Hon menar även att den spanska skolan ställer högre krav än den svenska. När man börjar skolan *måste* man kunna läsa och skriva. Annars får man gå om och det är inte ovanligt. När familjen resonerade kring vad de skulle välja för skola för sina barn, var det något mellanting mellan att *välja* den svenska skolan och *välja bort* den spanska.

Föräldrarnas förväntningar på den svenska utlandsskolan var att barnen skulle lära sig svenska. Då hon själv har gått på skolan, vet hon att den är bra. Hon tycker att förväntningarna har infriats, men att det har varit kämpigt p g a språket. Åsa ifrågasätter varje dag om de har gjort rätt och om det kanske hade gått bättre för sonen i en spansk skola. Men i stort tycker hon att det svenska systemet är bättre och hon tycker lärarna är bra. För hennes dotter har skolgången varit väldigt jobbig, men hon poängterar att det inte beror på skolan som sådan, utan på att dottern inte har knäckt det svenska språket än.

Åsa tycker att det viktigaste i barnens skolgång är att eleverna både får misslyckas och lyckas samt att de accepteras för dem de är. För henne är det viktigt att barnen trivs, att de lär sig och att de tycker om att lära sig. Skolgången tror hon framför allt kommer att ge barnen språk. De får engelska, spanska och svenska. De spanska skolornas språkssystem, anser hon, är urdåligt. När hennes son började i den svenska utlandsskolan fick han gå ner två årskurser i engelska. Hon tror även att skolgången i den svenska utlandsskolan kommer att ha lärt dem att ta mer ansvar och att de får en bred kunskap. Hennes uppfattning om den spanska skolan är att den är mer specificerad. I ämnet Religion läser man t ex nästan enbart om sin egen religion och inte så mycket om andra och hon tycker därför att det kulturellt är bättre på den svenska skolan. Hon anser även att det är positivt att klasserna på skolan är mycket mindre än på andra skolor.

Hon menar att skolan tar upp den svenska kulturen lagom mycket. Då hon själv gått i den svenska skolan är det de traditioner som skolan tar upp, som hon också är uppväxt med och som hon tycker är viktiga. Hon tror att det kan vara mer svensk kultur i den svenska utlandsskolan än i en skola i Sverige. Enligt henne är det viktigt att förmedla den svenska kulturen till sina barn och familjen har främst svenska traditioner. Hon tycker även att det är viktigt att man som utlandssvensk lär sig om den spanska kulturen.

Hon tycker att man absolut måste kunna spanska om man bor i Spanien då spanjorer generellt inte är bra på engelska. Om man ser till nödvändigheten av integration i allmänhet, tror hon att det beror på familjens situation. Vissa familjer vet att de bara skulle stanna tre år och då anstränger de sig inte lika mycket. Hon själv skulle tycka att det var väldigt tråkigt att inte integreras, eftersom man kommer till ett nytt land för att lära sig om landet. Hon anser inte att skolan gör så mycket för integration. Om man jobbar för ett svensk företag och går i en svensk skola, kanske man inte får så mycket spansk umgänge. Personligen är hon mån om att hennes barn fortsätter att träffa sina spanska kompisar.

4.2 My

My är svensk medborgare, men är gift med en brittisk man som jobbar på den brittiska ambassaden och det är därför de nu bor i Spanien. Hon känner att familjen alltid står med fötterna i tre länder. De åker hem till England och Sverige, men bor oftast i ett annat land.

Familjen har 3 barn, 9 år, 5 år och 2 år, som alla går på den svenska utlandsskolan. Den äldsta är född i Kanada medan de andra är födda i Sverige. My pratar svenska med sina barn, hennes man pratar engelska och sinsemellan talar de engelska. Hon tror att hon ofta uppfattas som brittisk, på grund av hennes efternamn, men hon känner sig svensk. Barnen har svensk-brittiska pass.

Spanien är bara ett land där familjen bor några år innan de flyttar vidare. Men hon tycker det är viktigt att man kroppsligt och själsligt befinner sig på den plats man bor. Familjen ska flytta igen om tre år och de kommer till Spanien för 1,5 år sen. De känner att barnen har kommit till rätta i skolan och har fått vänner. Beslutet att flytta var ej svårt att ta, eftersom de är vana att flytta på sig. Hon tror att familjen flyttar tillbaka till Sverige när det är dags för barnen att börja universitetet.

Familjen bor i närheten av skolan i en förening med lägenheter med gemensamma utemiljöer. De trivs jättebra och det har hjälpt dem att bli bättre på spanska. Hon ser det även som positivt att barnen kan gå ut själva och träffa kompisar, vilket ger mer frihet. I området bor bara spanjorer och många av dem har sina barn på internationella skolor. Det gör att barnen kan kommunicera bra genom engelskan, vilket gör det lättare att komma in i gemenskapen.

Då hennes spanska har blivit bättre har det blivit vanligare att familjen umgås med spanska familjer. Hon ser det som nödvändigt att kunna spanska för att integrera sig, då vuxna spanjorer ofta inte kan engelska. Detta blev en chock för dem när de kom till Spanien. De hade tränat innan så att barnen kunde lätt konversationsspannska, men det räckte inte. En annan sak som var jobbig vid flytten var att de upplevde en viss kulturskillnad. De upplever att det tar mycket längre tid för saker att bli gjorda i Spanien än i Sverige.

När familjen kom till Spanien, ville de sätta barnen i den brittiska skolan. Den gick barnen i, när de bodde i Stockholm och de hade väldigt bra erfarenhet av den. De testade denna skolgång för de två äldsta barnen första terminen i Spanien. Men de insåg att den brittiska skolan inte var så brittisk. Inga barn i klassen var internationella, utan bara spankstalande. Det var barn till föräldrar som ville att sina barn skulle lära sig engelska. Det är svårt att komma in i en klass som är så tigt. Därför är de glada att få ha sina barn på den svenska utlandsskolan, då deras barn är tvåspråkiga. Hon berättar att för många andra familjer som inte är nöjda med de brittiska skolorna, är alternativet brittiska internatskolor. Men det var inget alternativ för dem, då ingen av föräldrarna hade växt upp med internatskolskulturen.

Att familjen är svensktalande och kommer att vistas relativt kort tid i Spanien, gjorde att den spanska skolan aldrig kom på tal, utan den svenska utlandsskolan var ett självklart alternativ. Hon menar att barnen har ett behov av att vara i en internationell miljö och att se barn som också flyttar på sig. När familjen valde mellan flera alternativ, lyssnade de på vad folk på orten sa om olika skolor. Det som vägde tyngst var att den svenska utlandsskolan kunde ta emot alla tre barnen, vilket inte är självklart på alla skolor. De anser att det är viktigt att barnen känner gemenskap i skolan och känner att det är roligt att lära sig. Om deras barn hade varit äldre kanske de hade valt ett annat alternativ, till exempel en internationell skola, då äldre barn behöver stimulans med flera kompisar.

Föräldrarnas förväntningar på skolan var trygghet, då de har haft tidigare erfarenhet av mobbing. Förväntningarna har verkligen infriats. Skolan var mån om att det skulle fungera. Det finns småsaker som behöver ändras, men hon som styrelseledamot kan påverka dessa. Det som hon ser som positivt med just den här skolgången, är att det inte finns så många länder med en svensk utlandsskola, så att de kommer bli en rik och unik erfarenhet att barnen får känna på utlandssvenskheten.

Hon är absolut nöjd med hur den svenska kulturen behandlas i skolan. Det finns så mycket ”svenskhet” i skolan att hon ibland nästan känner sig osvensk. Alla svenskheter blir bemötta med mycket respekt. Det är jättekul, för tidigare har hon fått kämpa med sina traditioner och det är skönt att få stöd. Hennes äldsta barns fröken pratar mycket om Sverige, ur ett spanskt perspektiv, vilket hon tycker är väldigt intressant. I utlandet finns ju inte samma möjlighet att läsa svenska tidningar och se på svenska nyheter. Nu åker familjen hem ofta, men hon tror att det nog är lätt att tappa känslan för Sverige.

Integration, anser hon, är nödvändigt. Skolan främjar integration och det sker naturligt, då många familjer är permanent bosatta i Spanien. Hon förstår dock om dessa försöker hålla lite avstånd till de ”tillfälliga” eleverna, så att deras barn inte kommer dem för nära och på så vis indirekt skonar dem från uppbrott.

Hemma har de en ganska internationell kultur. England och Sverige har väldigt lika traditioner. Det är viktigt att barnen får den svenska kulturen för att den ska vara bevarad när de flyttar tillbaka och det ligger mycket trygghet och identitet i kulturen. Hon tycker det är viktigt att barnen lär sig den spanska kulturen p g a respekt och förståelse för landet de bor i. De bör *veta* om kulturen, men behöver inte tycka om allt.

Det kan bli svårt att flytta tillbaka till Sverige p g a den svenska avundsjukan. Men det brukar inte ta så lång tid innan folk inser att man är där för att man vill *bo* där och inte för att visa upp sina resetrofeér. Det hon tror att de kommer att sakna med Spanien är kulturen, öppenheten och att man är ute mycket, men hon tror att det är lagom att bo i Spanien i fyra år. Från Sverige saknar hon sitt kontaktnät och att allt fungerar lite bättre där hemma. Det positiva för barnen med utlandsvistelsen, är att de fått mer tid med sin mamma. Det negativa var det första året, då det var väldigt kämpigt med byte av skola.

4.3 Ann och Bo

Båda föräldrarna är svenska och familjen flyttade till Spanien för tio år sedan, eftersom Bo fick ett jobberbjudande från ett stort svenskt företag. De hade tänkt stanna ett par år, men blev kvar. I familjen är det bara Bo som jobbar. Familjen har tre barn, 12 år, 10 år och 5 år.

De bor i ett dyrt område nära skolan. Området är internationellt och det var en av anledningen till att de bosätta sig där. ”Jag vill ha trygghet och kunna släppa ut mina barn på egen hand”, menar Ann och säger att livet i Spanien går ut på att serva och skjutsa sina barn, eftersom de är rädda för brottslighet. Hon saknar att barnen inte kan få ta mer ansvar själva. Hon menar att det kan vara farligt när de kommer tillbaka till Sverige, då barnen kanske inte ens har lärt sig att titta sig över gatan. Barnen har även själva frågat efter mer frihet.

Ann och Bo säger att familjen känner sig helt svenska, men att de under utlandsvistelsen har lärt sig att det inte är självklart med svenska värderingar. De känner sig hemma i Spanien, men känner att vistelsen inte är för gott. För två år sen bestämde sig familjen för att flytta tillbaka, men Bo har inte fått ett arbete som han är nöjd med än i Sverige.

Föräldraparet umgås mest med barnens kompisars föräldrar. Bo arbetar mycket så det är mest Ann som umgås med andra "sysslösa" mammor. Hon har mest svenska kompisar med liknande intressen. Annars umgås familjen med andra familjer som är svensk-spanska. Det är stor skillnad mellan kulturerna, så de umgås inte med helspanska familjer.

Den viktigaste förberedelsen inför resan, var att hela familjen *ville* åka. I Sverige arbetade båda väldigt mycket och de kände att de inte fick någon tid tillsammans. Därför var de säkra på sitt val att flytta till Spanien. Men de visste inget om Spanien innan, utan fick en chock när de kom till Spanien där ingen talade engelska. De hade fått broschyrer om kulturkrock från Bos företag, men de tog det inte på allvar. Resan blev ett större äventyr än vad de trodde.

Flyttningsprocessen blev oerhört jobbig, speciellt för Ann. Bo hade sitt jobb som en fast punkt i tillvaron som han kunde fly till. Varje kväll sa de till varandra: "Ska vi resa imorgon? Ska vi inte åka redan ikväll?". Bos kontrakt med företaget var förvisso öppet, men de ville ge det hela en chans. Dessutom hade de sålt huset i Sverige, så de hade inte något att komma tillbaka till, utan hängde i. De upplevde att det allt eftersom blev bättre. Barnen började skolan, de lärde sig språket och fick ett socialt liv.

De tror att det är väldigt viktigt att man får hjälp från det svenska företaget vid en utlandsflytt med praktiska saker. Det var mycket språkförbistringar i början, vilket bidrog till många missförstånd. Dessutom upplevde de en viss tröghet i det spanska systemet och de var inte vana vid att behöva förhandla om allt.

Barnen började direkt på den svenska utlandsskolan. De upplevde att det inte fanns något annat alternativ, då de bara skulle stanna två år. Att de satte sina barn i en svensk skola ångrar de inte. De tittade inte på några andra skolor. Det var viktigt att barnen fick komma in i en verksamhet och träffa kompisar. De känner att små barn ska få gå i skolan och få ha sitt eget språk i undervisningen och först studera ett andraspråk när man blir äldre. Det är en viss trygghet i att man utvecklar sitt eget språk.

De har uppfattningen att elever på den internationella skolan ofta ligger längre fram teoretiskt, men att de inte kan använda sina kunskaper praktiskt. De upplever att där är det mer studieintensivt, mer läxor, mer disciplin samt mer fokus på teori, lydnad, betyg och resultat. Det positiva med den svenska pedagogiken, som de ser det, är att man ser hela barnet och inte bara ser till kunskaperna. I den internationella skolan får man bara en väg att söka kunskap, d v s genom att läsa sig till den. I den svenska skolan lär man sig hitta olika vägar. En annan stor skillnad är att man i den svenska skolan väntar tills barnet är moget. I den internationella skolan får man gå om, om man inte uppfyller kraven i rätt tid.

De hade kunnat tänka sig den internationella skolan om barnen hade varit äldre när de kom till Spanien, 12-14 år. De tror att de då hade varit mer mogna för att ta till sig ytterligare ett språk. Man får inte bara ett till språk, på ett sätt tappar man ett, svenskan. Detta har de inte diskuterat *mycket*, men *har* pratat om internationella skolor. De berättar att man ofta byter till en internationell skola i högstadiet p g a det sociala. Elevantalet börjar tunnas ut då och fungerar inte det sociala är det svårt. Men de tror inte att de byter, utan den dagen de byter

skola för sina barn, flyttar de hem till Sverige. De känner att barnen får jättemycket språk i den svenska utlandsskolan.

En annan anledning till att de har valt den svenska utlandsskolan är att värderingar och synen på människor skiljer sig åt i de olika skolformerna. I den spanska skolan förekommer fortfarande *aga*, enligt dem. Dessutom är det för stora klasser och skolor. Men eftersom den spanska skolan inte var ett alternativ för dem, anser de att de *valde* den svenska utlandsskolan och att de inte valde *bort* den spanska. Den svenska skolan var för dem ett sätt att träffa likasinnade.

Föräldrarna är hårda med baskunskaperna, men värdesätter även att barnen får en bra självkänsla. Dessa var deras förväntningar på den svenska utlandsskolan, samt att skolan skulle vara ungefär som den i Sverige. Men när de kom till Spanien var den väldigt halvspansk och de var inte alls nöjda. Dessutom fanns det inga utbildade pedagoger. Situationen nu är ljusår från hur det var och de anser att nu finns det ett mål med den pedagogiska verksamheten.

De saknar ibland de svenska värderingarna. De vill att deras barn ska lära sig att ha respekt för andra. De vill också att deras barn ska kunna erkänna när de gjort fel och kunna stå för det, istället för att skylla ifrån sig och ljuga, vilket de upplever görs i den spanska kulturen

Skolgången på den svenska utlandsskolan tror de har gjort att deras barn har lätt att ta till sig andra språk. Det är hela tiden rotation på barn, på gott och ont. De har lätt att skapa nya relationer, men de kanske inte blir så djupa.

De anser att de som föräldrar kan påverka mycket, ibland för mycket. Det är pedagogerna som är utbildade och vet vad som är bäst för barnen i utbildningssyfte. Det ska vara en dialog mellan föräldrar och lärare, men i slutändan ska det ligga på skolan att bestämma.

Den svenska kulturen i skolan är familjen nöjd med. Eftersom de vet att de ska tillbaka till Sverige, kanske de inte har samma behov av ett överflöd av svenska traditioner. De upplever att de har bott i Spanien länge, men att de aldrig har släppt Sverige.

Integration är inte nödvändig under deras förutsättningar, anser de. Men de poängterar att det naturligtvis beror på hur man är som människa. Ibland upplever Ann att de lever i en bubbla. Hon menar att om man ska bo kvar länge i landet, kanske man lever mer med spanjorerna. Men man kan inte bli *lite* integrerad. I så fall måste man ta över de spanska värderingarna helt och det vill de inte alls. De upplever inte att skolan hjälper till med integrering, vilket de hade sett som positivt. Men de anser inte heller att det är deras uppgift.

De anser att det är viktigt att kunna svenska bra, eftersom de är svenskar! Detta är en av anledningarna till att de uppskattar den svenska utlandsskolan. Trots detta vill de att barnen ska kunna tala spanska, eftersom de bor i Spanien. Dock tycker de att spankundervisningen har varit under all kritik. Inriktningen på undervisningen för eleverna är antingen modersmålsspanska eller nybörjarspanska, och deras barn befinner sig någonstans mitt emellan. De upplever att det inte finns någon metod för dessa barn. De flyttade sina barn från modersmålsgruppen, då de känner att den inriktar sig mer på geografi än på språket. Dessutom tror de inte på den spanska pedagogiken som modersmålsundervisningen erbjuder. I nybörjargruppen däremot upplever de att de inte går vidare med språket, då det hela tiden kommer nya elever och undervisningen då börjar om. Men de tror att undervisningen håller

på att förbättras, eftersom det har kommit en ny spanskfröken som startat en spansk diskussionsgrupp för dessa likasinnade barn.

Hemma har de svensk kultur. De skulle inte vilja bo i Spanien, om de inte kunde bevara den svenska kulturen. Men de anser även att det är viktigt att lära sig om spansk kultur, för att veta hur man uppför sig i det spanska samhället.

Vad de tror kan vara svårt med att återvända till Sverige är de stora klasserna. Barnen är vana vid att höras och att få hjälp snabbt. Det positiva med att komma hem är att där finns fler kompisar att välja mellan. Från Spanien skulle barnen sakna vädret, spansk mat, sina kompisar och det liv de kan leva i Spanien, då mamman inte arbetar och alltid kan ställa upp.

4.4 Eva

I den här familjen är båda föräldrarna svenska och familjen flyttade ner 2002 eftersom Åke fick ett jobb för ett svenskt företag i Spanien. I familjen är det bara han som jobbar. Barnen är 4 år, 7,5 år och 11 år och alla går på den svenska utlandsskolan.

Eva hade i och för sig tid på sig att förbereda sig inför resan eftersom Åke började jobba i mars medan resten av familjen flyttade ner vid terminsstarten, men gjorde det inte. Åke fick däremot slänga sig in i det spanska samhället och börja jobba direkt. Vissa stora företag har introduktionskurser när de sänder ner personal, men det fanns inte i Åkes företag. Ingen av dem talade spanska när de flyttade ner och det var detta som främst gjorde flyttprocessen jobbig, då alla praktiska saker blev problematiska.

Innan de åkte ner trodde Eva att man kunde hacka sig fram på den lilla spanska man kunde. Men när man har mycket som ska ordnas, blir det jobbigt. Det tar tid och man blir irriterad, men det blir bättre ju mer språk man lär sig och idag är inte språket något problem. Hon anser att man kan flytta till Spanien utan att kunna spanska, men sen *måste* man lära sig spanska.

De bor i närheten av skolan och där bor även några familjer från skolan. Det är mycket blandade nationaliteter. Lite umgås de med de spanska familjer, men mest är det umgänge med familjer från skolan, svenska eller svensk-spanska. Närheten till skolan var det som avgjorde var de bosatte sig, inte att det var många svenskar i området.

Familjen känner sig som hemma i Spanien, men de känner sig som hemma i Sverige också. Eva säger: "Mitt hem och min familj är ju här, men mitt hemland kommer ju alltid vara Sverige. Vi känner oss svenska!" Hon menar att det inte spelar någon roll vad hennes barn identifierar sig som, men det är ingen risk att de identifierar sig som spanska. Trots att de känner att det är jättebra i Spanien, känner de samtidigt att det är tillfälligt. Dock vet de inte när de ska flytta hem eftersom Åkes arbete förlängs varje år, men det blir nog ett sjätte år.

Det var en förutsättning för att familjen skulle flytta ner, att det fanns en svensk skola. För henne var det inte ett äventyr som fick äventyra barnen och det fanns inget alternativ om andra skolor. Därför hörde de heller inte sig för vad andra människor sa om andra skolgångar. Det är ändå jobbigt för barnen att flytta och träffa nya kompisar, utan att byta skolgång.

Hon tror inte att de hade resonerat annorlunda om barnen var äldre. De anser inte att man bara *ger* barnen ytterligare ett språk. Eva tror att man ska lära sig ytterligare språk när man blir lite äldre och behärskar sitt förstaspråk bra.

”En spansk skola, usch, där har man kanske lite förutfattade meningar...” Hon berättar att det inte alls går ut på att lära sig på ett lekfullt sätt i den spanska skolan. Hon tror inte att de har samma syn på barn som svenska skolan har, att barn har rätt att tänka och tycka och ha olika svårigheter.

De känner sig väldigt svenska, så de värdesätter att barnen får svenska värderingar. De vill att barnen ska få leka lite längre och inte stressa på inläringen. Dessa var också föräldrarnas förväntningar på den svenska utlandsskolan samt att de såg det som en bonus att barnen skulle lära sig spanska. Förväntningarna om det spanska språket, har inte riktigt infriats. Hon uppfattar att det finns lite svårigheter i hur man ska lägga upp undervisningen. Det finns bara två grupper i spanskundervisning, modersmålsundervisning och nybörjarspanska. Och för hennes barn som på ett sätt är nybörjare men ändå inte helt, blir deras spanska lidande över att det ständigt kommer nya elever och att de hela tiden får börja om. Så länge folk bara stannar två år ser hon systemet som okej. Men om man stannar längre finns det ingen mellangrupp. Hon upplever inte att hennes barn har lärt sig spanska som man kan förvänta sig. Hon ser inte modersmålsspanskan som ett alternativ, eftersom barnen inte har något behov av den spanska historien och geografin som modersmålsundervisningen också innebär.

Hon tror att fördelen med den här skolgången, är att det är en liten skola där alla känner alla, med gemenskap mellan årskurserna, vilket socialt är en fördel. Det märks även på lektionerna att eleverna är färre, vilket hon inlärningsmässigt ser som positivt, eftersom de får mer tid.

Hon tror att föräldrarna kan påverka, ibland lite för mycket. Rektorn har ett tufft jobb där hon både ska se till det pedagogiska, samtidigt som alla ska ha åsikter. Hon kan också se det positiva med att kunna påverka.

Hon tycker att svensk kultur behandlas bra i skolan, men tycker man kan märka en viss påverkan av spanskheten. Alla svenska traditioner finns här och det håller man hårt på.

Ska man vara här längre tid är integration viktigt. Men för dem själva, tror hon inte att det är lika nödvändigt. Hon nämner att det kanske är därför som det känns som att det är på låtsas. Hon tycker att det självklart ligger på dem själva om de ska integreras eller inte. Ville de integreras mer, skulle de kanske ha sina barn i den spanska skola och bo någon annanstans. Hon tror inte att skolan gör något för att underlätta integreringen.

Hemma har de en helsvensk kultur, men viss spansk kultur har hon säkert tagit åt sig, t ex matkulturen. För dem är det viktigt att förmedla den svenska kulturen, då de är svenskar. Barnen får så mycket andra kulturer och språk genom skolan så de resonerar att de inte behöver släppa det svenska. De tycker även att det är viktigt att ta till sig den spanska kulturen så man förstår hur de lever. Men de har inga spanska traditioner.

Vad de saknar med Sverige är naturen och att man sköter sig mer i Sverige och skyller inte ifrån sig. Hon tycker att man skiter i andra i Spanien och att man inte talar i klarspråk. Hon tror att de saknar den svenska mentaliteten. Hon tror att de säkert blir svårt att återvända till Sverige. För barnen tror hon dock att det är bättre där, eftersom de blir friare att röra sig fritt. Det som kan bli svårt, kan vara att det blir större klasser. De kommer att sakna vädret,

matkulturen samt lyxlivet att ha en part hemma som sköter markarbetet. Men det här är ett liv på låtsas som inte fungerar i längden.

Utlandsvistelsen kan nog inte innebära något negativt, tror hon. Man kanske har tagit ifrån dem lite socialt, men frågan är om barn lider av det eller är nöjda med det som finns. Det finns ju inte lika många kompisar här på skolan.

4.5 Sara

Sara är uppväxt i Spanien och hennes modersmål är spanska. Hon har gått i spansk skola trots att hennes föräldrar är svenska. Barnen är födda i Sverige och är 6 år, 8 år och 10 år gamla och alla går på svenska utlandsskolan. De flyttade till Spanien för två år sen och grundorsaken var att mannen skulle lära sig spanska, samt starta en filial åt det företag som han jobbade för i Sverige. Initialt var planen att de skulle stanna ett par år, men det var ingen bestämd tidsram. De stannar såvida alla trivs och i dagsläget gör alla det. Det känns mer och mer som hemma, men de har inte sålt huset i Sverige.

Flyttprocessen innebar att hennes man fick svårt med språket. Man klarar sig inte bara på engelska här nere om man vill delta i det spanska samhället. Sara hjälper till och arbetar ibland när det behövs, framförallt med språkkunskaperna. Språket kan fortfarande vara ett problem för honom.

Sara har alltid talat spanska med barnen, medan mannen talat svenska. Sinsemellan talar de svenska med varandra. Barnen talade förut främst svenska sinsemellan och de svarade sin mamma på svenska, vilket de inte gör nu. De har en väldigt blandad kultur hemma. Orsaken till detta är inte att de bor i Spanien, utan det hade de redan innan. Själv uppfattar hon sig som varken svensk eller spansk och hon ser det som viktigt att barnen ska kunna bli en blandning också.

De bor i ett område med mest spanska familjer, men det finns även en del blandfamiljer från skolan. De umgås mest med blandfamiljer, eftersom de själva på ett sätt är en blandfamilj, men självklart har de även en del helspanska familjer som vänner. De tycker att det är lättast att skaffa vänner genom barnen. De umgås även med några helsvenska familjer från skolan.

För dem var det inte självklart att sätta barnen i en svensk skola. Om man inte är skriven på en adress i Spanien, kan man inte få en plats i en spansk kommunal skola och de visste först inte var de skulle bo. Saras man tittade på den svenska skolan innan de flyttade ner och sa att det kändes bra. Dessutom skulle de kanske bara stanna något år och då tyckte hon att det vore dumt att riva upp allt för deras barn, såsom undervisningsmetod. Därmed tittade de inte på olika skolor och lyssnade heller inte runt på vad andra hade att säga om olika skolgångar. Och barnen trivs ju jättebra på den svenska utlandsskolan. Nu har Sara börjat undersöka en experimentskola i närheten av var de bor, för att ha ett vettigt alternativ, om det skulle bli aktuellt att byta till en spansk skola. Att sätta barnen i en internationell skola, ser hon ingen anledning till, eftersom det inte finns något behov av det i familjen.

I den svenska skolan ska man upptäcka lusten att lära. I spanska skolan är det mer disciplinerat, de har längre skoldagar, massor av läxor och betyg från första klass. Hon har själv gått i spansk skola och har inte tagit någon skada av det. Men fördelarna på den svenska skolan har vägt upp. För henne ska barn få vara barn och så är det i den svenska skolan. Men

man ska inte bara ha kul, utan man måste lära sig också. Det ska inte bli för ”puttinuttigt”, som det ibland kan bli i Sverige. Men hon tycker att hennes barn har kompetenta lärare och hon uppfattar att det har blivit mer ordning och reda.

Om barnen hade varit äldre hade de kanske valt en spansk skola, förutsatt att de hade haft språket med sig, vilket de också har. Hon har förstått på andra föräldrar i den svenska utlandsskolan, att spanskundervisningen inte fungerar för dem som inte har spanska som modersmål, men som ändå bott i Spanien ett tag. Det kommer hela tiden nya elever och undervisningen börjar ständigt om från början, vilket inte gynnar dessa elever. Hon ser det som svårt att lära sig spanska om man går i svensk skola, har svensk undervisning, umgås med svenskar och pratar svenska hela tiden.

I deras fall var det varken att *välja* en svensk skola eller *välja bort* en spansk. Då de hittade en svensk skola föll den spanska bort automatiskt, och det var inget aktivt val. Först när de kom ner och såg alternativen, sa de nej tack, till en vanlig spansk skola. Omständigheterna gjorde att de inte sökte sig vidare, eftersom alla trivdes så bra.

Hon tycker att av en svensk utlandsskola, kan man begära att det är samma skola som i Sverige. Den stora nackdelen, är den stora omsättningen på elever. Hon säger att det är tufft att se när ens barn förlorar nära vänner. Det tar flera månader varje höst att få ihop klassen. Hon tror inte att hennes barn tar skada kunskapsmässigt, men det är en jobbig situation när barn försvinner. Det förekommer på skolor i Sverige också, men här är det extremt.

Skolgången tror hon har gett barnen mer språk. De har fem lektioner spanska i veckan och engelska börjar man med tidigare. I Sverige hade de talat spanska också, men de hade inte varit kapabla till att läsa och skriva som de gör nu. Det hade heller inte blivit deras modersmål. På den stora omsättningen av barn, tror hon att barnen blir mer öppna för nya människor.

Hon känner att de kan påverka skolan, till skillnad från i Sverige. Men hon tycker det är viktigt att man påverkar hela vägen ut. Man ska inte bara *tycka*, utan *agera* också.

Integration i deras situation är nödvändig. Det går fort om man vill integreras och det finns mycket att plocka av i skolan. Man hjälps åt och det finns en öppenhet, då alla har varit i samma situation.

Hon är nöjd med den svenska kulturen i skolan. Man tar tillvara på de svenska traditionerna. Genom skolan finns det alltid en samlingspunkt. Att förmedla den svenska kulturen, tycker hon är viktigt speciellt för dem som aldrig har bott i Sverige. Men det är även bra att veta om de spanska traditionerna.

Hon menar att man alltid saknar det man lämnar. Vid en eventuell återflytt skulle hon sakna språket, människorna och maten för det är en så stor del av henne. Barnen skulle sakna sina vänner och deras situation som de har i Spanien, d v s att de har mycket tid med sina föräldrar. Ju fler år som går, desto svårare kommer det bli att åka tillbaka. Familjen saknar släkt och vänner. Resten känner hon att hon kan klara sig utan.

Utlandsvistelsen, tror hon, kommer ha påverkat barnen både positivt och negativt. Det negativa är att de aldrig kommer känna sig tillfreds på ett ställe. Det som är positivt är att de har fått spanskan. Här får de språket genom TV, böcker och de lär sig att läsa och skriva.

4.6 Jan

Jan är född och uppvuxen i Sverige, men flyttade till Spanien 1989 för kärlekens skull. Hans fru är spanjorska och de har tre barn, 12 år, 9 år och 4 år gamla. Alla är födda i Spanien och går i den svenska utlandsskolan. Hemma har de två kulturer. Hans fru talar spanska med barnen, han svenska med barnen och sinsemellan både svenska och spanska.

De bor i ett samhälle där majoriteten är spanjorer, men det blir fler och fler svenska familjer, vilket han ser som positivt. Förr umgicks de mest med spanjorer, folk från grannskapet och hans frus gamla kompisar. De umgås fortfarande mycket med spanjorer, men mer med svenskar nu.

Han känner sig varken hemma i Sverige eller Spanien, utan känner sig mer ”europeisk”. Men om han måste välja känner han sig svensk. För honom är det viktigt att hans barn förstår den svenska eller skandinaviska kulturen. Han känner sig alltid udda i Spanien, men inte i Sverige. Han tror att hans barn blir bredare som människor om de får två kulturer. De upplever både det spanska och det svenska och de blir rikare på så vis.

Han vill flytta tillbaka och de har resonerat om det många gånger, men det finns vissa barriärer, t ex skatten och pensionen. De har bra jobb i Spanien och förmodligen skulle hans fru ha svårt att få jobb i Sverige. Han säger att han alltid kommer att vara utlänning i Spanien, trots att han inte känner sig speciellt svensk. Han menar att de kommer att vara samma sak för sin fru i Sverige.

Han var ganska oförberedd när han flyttade till Spanien och hade bara läst 22 timmar spanska. Det tog ungefär tre månader innan det flöt på. Det var lite jobbigt i början men det gick. En ny kultur innebär även kulturmässigt ett helt nytt leverne. Att *förstå* ett språk är en sak, men att *tala* är en annan. Det är så mycket nyanser. Det tar lång tid att verkligen *kunna* språket.

Det äldsta barnet gick på en lokal förskola till hon började ettan. Då hade de svensk au pair, så att de skulle få in svenskan också. När de bytte till den svenska utlandsskolan bytte de au pair till en tjej från Ecuador för att istället behålla det spanska.

De tyckte att den svenska utlandsskolan var bra, då både Jan och hans fru värdesätter språkkunskaper. Det spanska kommer de ändå alltid få, eftersom de bor i Spanien. Han tycker att den nuvarande och den förra rektorn har fått styr på verksamheten i den svenska utlandsskolan och han känner att man som förälder kan påverka skolan om man vill. Innan dessa rektorer, fanns det ingen röd tråd i verksamheten. Det var för stor rullans på lärare och rektorer. Jan och hans fru var då nära att ta deras äldsta barn ur skolan, men numera känns allt mycket bättre. Fortfarande kan han dock sakna lite mer ordning och reda. Det är viktigt att de som kommer ner är förberedda på att det inte handlar om sol och bad, utan att det är samma jobb som hemma och att de ska leva i en spansk miljö. Det kommer alltid en dipp när man är utomlands och man tänker: ”Vad är det här? De är ju inte kloka i det här landet!”.

De har valt den svenska skolan för att den har en bra uppfostran och lär eleverna att tänka självständigt. Spanska skolan är mer korvstoppning och de klarar sig inte så bra i de internationella undersökningarna. Detta tror han är den största skillnaden mellan svensk och spansk skola, men även hur människor är mot varandra. Svenskt samhälle bygger mer på

dialog. Han tycker det är viktigt att barn lär sig acceptera varandra trots att man tycker olika. I Spanien finns det många friskolor med religiös prägel och det är han inte intresserad av.

Om barnen hade varit äldre, kanske de hade valt en annan skolform, t ex den internationella skolan. Det tar 12 år att behärska sitt modersmål, så nu funderar de på att släppa den svenska skolan, eftersom den äldsta nu behärskar språket. Han tycker samtidigt att det är lite riskabelt eftersom de inte vet om de kommer tillbaka till Sverige och han vill att valmöjligheten skall finnas för sina barn.

Generellt tycker han att det är viktigt att barnen får breda kunskaper, språk och bra matematikkunskaper i sin skolgång. Både språkundervisningen och matematikundervisningen tror han är bättre i den svenska skolan. Han tycker också det är viktigt att barnen lär sig att kunna tänka och förstå saker utan att bli matad. För honom är den svenska pedagogiken jätte viktig.

Det är viktigt att tala spanska och man klarar sig inte på engelska i Spanien, anser han. Man blir aldrig riktigt integrerad. Det tar tid. Om man klipper banden med Sverige helt, kanske man kan bli helt integrerad. Men han berättar att de har SVT Europa hemma, han följer hockeyn i Sverige o s v. Men man måste integrera sig. Skolan gör inget för integrering. Det är upp till föräldrarna. Men skolan blir en svensk punkt i den spanska miljön. Man måste hjälpa sig själv med integreringen. Om man jobbar på ett svensk företag och går i en svensk skola, hamnar man där man inte integreras överhuvudtaget.

Hemma har de både en svensk och en spansk kultur. Han ser det som positivt att ha två miljöer, så att barnen ser att man kan agera på olika sätt och att det finns andra sätt att vara. För honom är det viktigt att förmedla den svenska kulturen. Men den finns också där naturligt. Han vill att hans barn ska förstå hans bakgrund och att de trivs med den svenska kulturen, vilket de också gör. Det är jätte viktigt att lära sig om den spanska kulturen men det är lättare att lära sig om den på ett naturligt sätt, eftersom de bor i den.

Från Sverige saknar han sina kompisar, men han säger att det kanske inte spelar så stor roll var man bor, bara man har bra kompisar runt omkring. En eventuell återflytt skulle vara svårast för hans fru. Efter ett tag skulle man kanske störa sig på svenska saker, t ex att staten lägger sig i ens liv och sin ekonomi för mycket. När man bor utomlands får man andra synvinklar på saker och ting.

Han säger att han gärna betalar pengar för att hans barn ska få en bra utbildning och att han skulle göra om valet av skolan igen. Han betalar för sin kultur.

5. Diskussion och slutord

Som tidigare nämnts är syftet med arbetet att ta reda på: ”Varför väljer man som utlandssvensk att placera sitt barn i en svensk utlandsskola och inte i någon annan skolform i det aktuella landet?” och för att ta reda på detta utgick vi ifrån:

- Hur fungerar undervisningen i ”svenska skolan” i utlandet och hur är den upplagd?
- Finns ”den spanska kulturen” med i undervisningen och i så fall, på vilket sätt arbetar man med den? Har man något samarbete med en spansk skola?
- Är den svenska utlandsskolan mer ”svensk” i utlandet än skolan i Sverige?
- Vad anger föräldrarna för skäl till att sätta sina barn i en svensk utlandsskola?

Eftersom den fjärde frågeställningen är mest central för att uppfylla syftet, kommer vi börja med en diskussion kring denna frågeställning. Diskussionen kring de övriga tre frågeställningarna är mer inbakade i hela diskussionen, då de är svåra att diskutera var för sig, eftersom svaret på dessa frågeställningar tillsammans säkert påverkar föräldrarnas val av skola.

5.1 Diskussion

5.1.1 Val av skola

Innan vi besökte den svenska utlandsskolan i Spanien, trodde vi att den främsta anledningen till att man som förälder väljer att sätta sitt barn i en svensk utlandsskola var att de planerat att flytta tillbaka till Sverige inom en planerad framtid. Vi trodde att de ville underlätta för sina barns fortsatta skolgång i hemlandet. Det visade sig att valet av skola inte var självklart för de flesta föräldrar. Att vi gjorde en så stor missbedömning, tror vi kan bero på att elevklientelet såg helt annorlunda ut mot vad vi hade väntat oss. Långt ifrån alla var helsvenska familjer som planerade att flytta tillbaka till Sverige inom en snar framtid. Även dessa exempel fanns på skolan, men många familjer bestod av en svensk och en spansk förälder och dessa var permanent bosatta i Spanien. Det fanns även helsvenska familjer som inte visste om de överhuvudtaget skulle återvända till Sverige. Vi såg det som spännande att den svenska skolgången inte var självklar, utan att föräldrarna öppnade dörrarna för andra alternativ.

En annan anledning till valet av skola, som vi innan anade, var att föräldrarna ville att barnen skulle underhålla sin kunskap i det svenska språket och den svenska kulturen, för att underlätta tillbakaflytten. Ladberg menar, som vi tidigare nämnt, att språk måste underhållas för att inte förloras (2003:76). Detta stämmer delvis, främst med de föräldrar som planerar att flytta tillbaka till Sverige. Eva t ex kommenterade att hon aldrig hade flyttat utomlands om alternativet med en svensk utlandsskola inte fanns och menar att det skulle vara jobbigt nog för barnen att byta land, och att hon inte ville att de skulle behöva byta skolgång också. Detta stämmer överens med det Utrikesdepartementet kommenterar, att det kan vara problematiskt att byta mellan olika skolsystem, då värderingar och upplägg kan skilja sig åt väldigt (1982:21ff). För de som är osäkra på en flytt till Sverige, är det mer som att hålla alla dörrar öppna, om de skulle flytta tillbaka till Sverige. Deras resonemang tycker vi verkar vettigt. Att byta mellan skolformer måste vara oerhört förvirrande för eleverna och vi förespråkar också en kontinuitet.

För två av föräldrarna var den svenska utlandsskolan det enda valet. För en av dessa var det också som ovan nämnts en förutsättning för att de skulle flytta till Spanien. Men för samtliga föräldrar har den "svenska pedagogiken" spelat in. De flesta hävdar att det är en stor skillnad i förhållningssätt och skolkultur mellan den svenska och den spanska skolan. När de jämför med den spanska skolan tycker de att synen på barn skiljer sig. De menar att svenska skolan mer bygger på dialog och ser barn som aktiva, ansvarsfulla människor som får lov att tänka och tycka, medan spanska skolan ser eleverna som informationsmottagare som man ska mata med kunskap och enligt vissa förekommer ibland även aga. Dessutom har den spanska skolan mer krav på eleverna och det är inget lustfyllt sätt att lära sig på. I den svenska skolan vill man att eleverna ska *vilja* lära sig nya saker och man inväntar barnens mognad. Det är okej att både lyckas och misslyckas och olikheter accepteras. Även i det här avseendet stämmer Utrikesdepartementets ovanstående resonemang (2006:21ff). Eftersom personal, föräldrar och elever på skolan hade liknande uppfattning angående skillnaden mellan de bägge pedagogikerna, tror vi att det kan ligga en viss sanning bakom deras uppfattningar. Frågan är vilken pedagogik som är bäst för barn. Kanske föredrar vi "den svenska pedagogiken", eftersom det är den vi är uppvuxna med, men hade vi vuxit upp i Spanien, hade vi säkerligen föredragit deras pedagogik. Vi tycker att det skulle vara intressant att med egna ögon få se hur den spanska pedagogiken fungerar i praktiken, för att själva bilda en rättvis uppfattning.

För många av föräldrarna var den spanska skolan inte ens ett alternativ i de åldrarna som barnen befann sig i. En av föräldrarna menar dock att hon skulle kunna tänka sig en kommunal spansk skola om barnen var lite äldre. Angående den internationella skolan fick vi uppfattningen att den väljs bort av olika orsaker. Exempel på dessa är att den internationella skolan uppfattas som mer inriktad på faktakunskap än på förtrogenhetskunskap. Stämmer den uppfattningen, kan vi verkligen förstå varför man väljer bort den internationella skolan. Efter åren på lärarutbildningen, har vi fått en större förståelse för att "kunskap" inte är värd någonting om det inte finns någon förståelse i den. Man måste kunna använda kunskapen praktiskt för att den ska vara värdefull. Även här skulle det vara intressant att själv få uppleva pedagogiken i de *internationella* skolorna. Andra föräldrar väljer bort den internationella skolformen för att de anser att deras barn inte är tillräckligt gamla för undervisas på ett annat språk än modersmålet.

En av de halvspanska föräldrarna säger att han skulle kunna tänka sig den spanska skolan, men att de har valt den svenska utlandsskolan eftersom han vill att barnen ska få den svenska kulturen. Då de bor i Spanien får de ändå den spanska kulturen och det spanska språket. Han vill att hans barn ska lära sig om den svenska kulturen för att förstå hans bakgrund och identitet. Utrikesdepartementet menar, som vi tidigare nämnt, att en människas identitet grundar sig i kulturen och att man därmed får bekräftelse på tillhörighet (1982:59f). Att det kan vara en kulturell trygghet för barnen att gå i en svensk skola, trodde vi också var en av anledningarna till föräldrarnas val av skola och att man ofta blir mer patriotisk när man vistas utomlands. Därför trodde vi också att skolan i utlandet är mer "svensk", än vad skolan är i Sverige. Den kulturella trygghetens roll i valet av skola stämmer på hälften av föräldrarna, dvs de helsvenska föräldrar som planerar att flytta tillbaka. Detta stämmer in på det Utrikesdepartementet hävdar, att man ofta väljer en svensk utlandsskola när det börjar närma sig en återflytt för att barnen ska bli mer "svenska" (1982:20f). Det var också de föräldrarna som snart planerade att flytta tillbaka till Sverige, som på frågan om de kände sig svenska eller spanska, svarade att de kände sig helt svenska. Därmed borde också den svenska utlandsskolan innebära en större kulturell trygghet för dem än för dem som känner sig som spanska eller spansk-svenska. My säger att skolan är så svensk att hon ibland känner sig osvensk. Som Daun skriver, reflekterar man inte alltid som svensk över sina "svenska"

beteenden (1997:158). Vår tolkning är att kanske blir de ”svenska” beteendena mer påtagliga när man vistas i andra kulturer. Dessutom kanske de är mer i behov av påminnelser om Sverige när de vistas utomlands och därför blir ”det svenska” viktigare för dem än vad den är för oss på hemmaplan. Detta tror vi är anledningen till att skolan uppfattas som mer ”svensk”.

Man håller hårt på de svenska traditionerna på den svenska utlandsskolan och skolan är ofta i hög grad inblandad i högtidsfirande, även utanför skoltid. Samtliga intervjuade föräldrar värdesätter de svenska traditionerna högt. Däremot fick vi inte uppfattningen att den svenska utlandsskolan var mer ”svensk” undervisningsmässigt (t ex genom mer diskussion om det svenska samhället) än en skola i Sverige. Men då man går efter svensk läroplan, måste tyngdvikten ändå ligga på Sverige, t ex i historieundervisningen, trots att många elever på skolan aldrig bott i Sverige. Det blev lite konstigt när läraren under en historiektion, flera gånger refererade till ”vi” här uppe i norden, trots att som sagt många elever har bott större delen av sitt liv i Spanien. I den svenska läroplanen (*Lärares handbok*, 2001:10) står det att man i undervisningen ska utgå från elevernas erfarenheter, och alla elever på den svenska utlandsskolan i Spanien har inte några tidigare erfarenheter från Sverige. Detta är ett problem som kanske är svårt att undvika. Utrikesdepartementet påpekar att historia behandlas ur olika synvinklar beroende på vilken skolgång (1982:21ff).

Det finns både för- och nackdelar med att det är så få elever på skolan och i klasserna. Samtliga intervjuade säger att det är bra med mindre klasser i undervisningssyfte, då det blir lättare att se till varje barns behov. Men vi, och även en del av de intervjuade föräldrarna kan även se nackdelarna. Det finns inte lika stort utbud av kompisar med liknande intressen. Sara kommenterar även att det finns stor risk att förlora nära kompisar på den stora rulljansen på elever. Frågan är vilka konsekvenser det blir för dessa elever när de ständigt tvingas ta avsked av nära vänner. My säger även att hon märker att familjer som bor i Spanien mer permanent, tar avstånd från de ”tillfälliga” familjerna för att skona dem från uppbrott. En positiv aspekt är dock att de blir duktiga på att skapa nya relationer, eftersom det ständigt tillkommer nya elever. Att man undviker att komma människor för nära för att undvika konflikter är även något som Utrikesdepartementet menar (1982:64). Det skulle vara intressant att se hur dessa barns olika sorters relationer kommer se ut i framtiden. Har de socialt vunnit eller förlorat på att ständigt ta avsked och ständigt träffa nya vänner?

Efter att ha varit med i de vardagliga undervisningssituationerna, upplevde vi att skolan var som vilken svensk skola som helst. De skickade ut veckobrev, räknade i *Mattemosaik*, pratade om den svenska medeltiden och på väggen hängde den svenska scoutalmanackan. Detta, att de svenska utlandsskolorna fungerar på precis samma sätt som skolorna i Sverige, då de går efter samma styrdokument, var inget vi visste innan vi påbörjade denna studie. Undervisningssättet, att arbeta åldersintegrerat i alla stadier, tycker vi påminner om en svensk landsorts skolas sätt att arbeta. Detta kanske inte är så konstigt eftersom båda skoltyperna har ett lågt elevantal i upptagningsområdet.

5.1.2 Språk

Samtliga föräldrar har sett språk som en av de stora fördelarna med den svenska utlandsskolan. För de flesta har det varit frågan om att bibehålla det svenska språket, för andra har det varit ett sätt att lära sig det. För de som ville behålla det svenska språket, ansåg flera att man inte bara ger barn ett språk, utan att man även kan tappa ett om man hamnar i en miljö med ett främmande språk. Denna uppfattning finns även bland en del forskare som vi tidigare nämnt i litteraturredovisningen. Vissa forskare menar att man inte bör införa ett nytt språk innan 10-års ålder, för att man inte ska tappa i sitt modersmål (Utrikesdepartementet,

1982:50ff). Det finns alltså delade meningar om införandet av ett primärspråk. Frågan är hur det egentligen är. Tappar man primärspråket vid införandet av ett sekundärspråk, eller berikas primärspråket?

Dessutom ser samtliga föräldrar fördelarna med att man får många språk i den svenska utlandsskolan. Många kommenterar att spanjorer ofta är dåliga på engelska, och att det krävs att man kan spanska för att inte komma utanför i samhället. En av fördelarna som de svenska föräldrarna ser med utlandsvistelsen är att barnen på ett naturligt sätt får det spanska språket. Åsa å andra sidan sätter sina barn i den svenska utlandsskolan för att de ska få det *svenska* språket. Men en tanke som slår oss är att Åsas dotter måste ha stora svårigheter i skolan eftersom hon inte kan svenska tillräckligt, samtidigt som hennes lärare inte kan spanska. Språkmässigt blir det samma problematik för henne i en svensk skola som det skulle bli för svenska elever i en spansk. Som vi tidigare nämnt hävdar Ladberg (2003:7) att man behöver språk för att kunna nå människor och om man inte behärskar det talade språket blir man oerhört ensam. Även Utrikesdepartementet tar upp problematiken för ett barn som undervisas på ett språk som de inte kan förstå (1982: 52).

Alla helsvenska familjer har kommenterat bristerna i spanskundervisning som finns för elever med spanska som andraspråk. På den stora omsättningen av elever på skolan, börjar undervisningen ständigt om från början. Här ser vi stora problem med metoden för elever med spanska som andraspråk vars familjer stannar i Spanien under lång tid. Det måste vara tröttsamt att aldrig få vidga sina kunskaper eller bli utmanad. Då det inte är någon ny problematik, tycker vi det är konstigt att de inte hittat en bättre metod för dessa elever, då de har rätt till en vettig utbildning. Nu har vi dock sett att den nya spansklärarinnan försöker hitta nya undervisningssätt som förhoppningsvis gynnar alla elever, nybörjare såsom elever med goda kunskaper i spanska. Kanske sprider sig hennes idéer och arbetssätt på skolan. Det skulle vara intressant att höra om föräldrarna har ändrat uppfattning, om hennes arbetssätt efter en tid har blivit mer etablerat på skolan.

5.1.3 Integration och Segregation

Innan trodde vi att de utlandssvenska familjerna skulle vara relativt isolerade från övriga samhället. En av anledningarna till detta var att vi inte trodde att familjernas spanska var så bra som den faktiskt är. Vi märkte att spanskan är nödvändig för integrering, då den engelska kunskapen är väldigt begränsad i Spanien. Hosseini-Kaladjahi menar att man måste kunna språket om man ska kunna vara aktiv i samhället (2002:67).

Vi har i arbetet valt att använda oss av en aktiv form av verbet ”integrera”, då vi anser att man måste hjälpa sig själv till att bli en del av samhället. Detta är också en uppfattning som samtliga intervjuade föräldrar verkar ha och de tycker att det är viktigt att lära sig om den spanska kulturen, just då de lever mitt i den. My t ex påpekar att man bör känna till kulturen, men att man inte behöver tycka om allt, vilket vi tycker tyder på respekt. Att man måste ha respekt för andra kulturer för att integrering ska ske är just vad Gerholm hävdar (2002:36). Samtliga föräldrar har också sagt att möjligheterna till integrering finns om de själva vill.

På frågan om man måste integrera sig i samhället, har vi fått varierande svar. Några har kommenterat att nödvändigheten av integration, beror på vad familjen själv har för intresse av det. En del vill vara helt integrerade, medan andra är nöjda med att leva i en ”bubbla”. Utrikesdepartementet menar, som ovan nämnts, att utlandssvenskar ibland inte anstränger sig för att lära mer om värdlandets kultur, då detta kan försvåra återflytten (1982:6). Vi kan förstå det resonemanget, att man nöjer sig med att leva i en svensk ”fristad” om man planerar att

återvända till Sverige inom en snar framtid. Vi tycker dock inte att familjerna lever i en svensk "fristad", men vi blev förvånade över att föräldrarna kände sig så pass "helsvenska" efter så lång tid i utlandet. För dem som har större intresse av att integreras i samhället finner vi dem som planerat att stanna längre i landet.

Om skolan gör något för att underlätta integreringen, finns delade meningar. En del säger att de inte gör någonting alls, medan andra menar att det sker naturligt i skolan. Som vi ser, brister inte skolans insats med att främja integrering. Skolans uppgift är inte att integrera familjer, snarare att behålla den svenska kulturen, såsom värderingar, traditioner och dylikt. Och som vi tidigare skrivit är det, enligt vår åsikt, upp till var och en att integrera sig i samhället, dock ska *möjligheten* finnas. Vi ser det ändå som positivt att skolan ofta tar upp den spanska kulturen i undervisningen.

Men frågan är vad informanterna har menat med integrering. Det finns ju olika former. Räcker det med att kunna språket, eller måste man även bo integrerat, ha ett jobb, socialisera sig med den inhemska befolkningen och värderingsmässigt vara överens? Vi tolkar det som att föräldrarna är överens om att man måste "köpa hela paketet" om man ska bli *fullt* integrerad i samhället. Detta kan vi hålla med om, men menar att man inte behöver välja antingen eller, utan att det måste finnas en medelväg att gå. Däremot kanske det blir lättare att "smälta in" i samhället ju fler av "kriterierna" man uppfyller.

5.1.4 Samarbete med spanska skolor

Vi trodde att det skulle vara ett större samarbete med de inhemska skolorna än vad det var. Men då det är en *svensk* utlandsskola kanske man inte kan begära det, då de ska koncentrera sig på att värna om svenskheten. Det ena behöver dock inte utesluta det andra, men en svensk utlandsskolas främsta uppgift är dock att följa de svenska styrdokumentet. Den spanska kulturen kommer visserligen ändå in genom den spanska språkundervisningen. En av de nya spansklärarinnorna kommenterade, att "det spanska" kommer in naturligt under dessa lektioner. De diskuterar det spanska samhället och de spanska sederna och man gör många kopplingar mellan Sverige och Spanien. Detta är även något som en av föräldrarna poängterade som positivt med den svenska skolan. Vi tror att hon värdesätter det speciellt, då hon som diplomathustru har flyttat runt mycket och sett många olika kulturer. Vi tolkar det som att eleverna, trots brist på samarbete med spanska skolor, får en kunskap om det spanska samhället och dess kultur, som de aldrig hade fått i Sverige. Detta för att de lever mitt i det spanska samhället och tar del av det dagligen. Det här ser vi som väldigt positivt och som ett privilegium för dem.

5.1.5 Kulturell identitet

Innan hade vi tanken, liksom Utrikesdepartementet (1982:59f), att elevernas kulturella identitet kan bli uppryckt och att de lever mellan två samhällen om de vistas en längre tid utomlands. Vi tror inte att det blir några större svårigheter att komma in i det svenska skolväsendet, då en svensk utlandsskola liknar en svensk skola i Sverige väldigt mycket. Möjligtvis kan det bli problem för dem då de inte är vana vid så stora klasser. Annars tror vi att fritiden i Sverige kommer att skilja sig mycket från deras fritid i Spanien. I Spanien blir de av säkerhetsskäl, skjutsade och hämtade av sina föräldrar. En förälder nämnde att de är rädda för att deras barn inte har lärt sig att titta sig omkring innan de korsar gatan. Vi ser en något större svårighet för dem att fullt komma in i det spanska samhället om familjen bestämmer sig för att bo kvar och byta skolform. Vi tror att det kan vara svårt för dem att byta skolform, då den svenska och den spanska pedagogiken uppenbarligen skiljer sig åt på många punkter, vilket kan vara förvirrande för eleverna.

En del av föräldrarna har kommenterat att utlandsvistelsen både har öppnat upp dörrar till världen, men kanske också stängt hemlandskänslan. Sara säger, att det enda negativa med beslutet att flytta utomlands är att barnen aldrig längre kommer att känna sig tillfreds någonstans. Jan känner också att han inte hör hemma någonstans. Det måste vara svårt att känna denna rotlöshet. På så sätt kan det vara en fördel att gå på en svensk utlandsskola, så att barnen kan träffa andra barn i samma situation. My säger att hon alltid står med fötterna i tre länder. I boken om "UD-barnen" tas problematiken med deras rotlöshet upp (1982:64). Sara menar att det blir svårare att komma tillbaka till Sverige ju längre tid de bor utomlands. Detta är precis vad Olsson & Grandin såg som problemet med att leva i en diaspora. När man bestämmer sig för att flytta hem kan hemlandet ha förändrats så mycket att man inte längre känner igen sig och dessutom kan man ha gjort en romantisering av bilden av sitt hemland (1999:41f). Vi håller med författarna till *UD-barnens uppväxtmiljö och utveckling* om att det är viktigt att hålla kontakt med hemlandet för att underlätta återflytten (1982:43).

Som Olsson & Grandin (1999:38) skriver, att man kan känna tillhörighet till flera kulturer samtidigt, upplever flera av föräldrarna, medan andra enbart känner sig svenska. Det är även en väldig blandning vad föräldrarna tror att deras barn identifierar sig som. Vi är förvånade över att barn som är födda i Spanien känner sig så pass svenska. En kommentar som Eva sa, fastnade vi för speciellt. "Mina barn får identifiera sig som vad de vill, spansk eller svensk. Men jag tror inte att det är någon risk att de identifierar sig som spanska". Ordet "risk" tycker vi tyder på att det för henne är väldigt viktigt att de förblir svenskar.

Vi valde att inte själva definiera "svensk kultur" när vi pratade med rektorn, föräldrarna och barnen på skolan, utan lät det vara upp till dem att forma betydelsen. Oftast associerade de den svenska kulturen med svenska traditioner, såsom midsommarfirande och luciatåg, samt med det svenska språket. Dessa delar av "svenskheten" är kanske för dem mer konkreta än de övriga punkterna som Löfgren (1990:88f) skriver om, nämligen svenska handgrepp och förhållningssätt. Dessa är kanske mer implicita, men även dessa aspekter kom upp när vi pratade om vad de saknar med Sverige. Flera har sagt att de saknar den svenska mentaliteten och menar att man i Spanien ofta avbryter varandra och inte talar i klarspråk och någon sa även att "man skiter i andra". Vi lägger ingen värdering i deras åsikter och har själva ingen större uppfattning om hur det ligger till. Dock skulle vi tycka att det vore intressant att se på den "svenska mentaliteten" utifrån och därmed få en förståelse för hur den uppfattas av andra. En annan fråga som vi ställer oss är om det i verkligheten finns *en* "svenskhets" och något som håller samman *alla* svenskar. Vi tror att det kan finnas olika kulturer inom samma nation, som hänger samman med generationstillhörighet, sociala klass, yrkesgrupp eller i detta fall de som lever i diasporan.

5.1.6 Föräldrapåverkan

Från nästan alla intervjuade föräldrar har vi fått intrycket att man som förälder kan påverka skolan väldigt mycket. Två av dem sa även att de kan påverka *för* mycket. De ser det som positivt att de kan påverka, men anser att den pedagogiska personalen vet bäst i de pedagogiska frågorna. Det verkar som att rektorn och lärarna mest ser engagemanget som positivt. Vi tror att det stora engagemanget från föräldrarnas håll beror på att skolgången är väldigt viktig för dem, samt att de faktiskt betalar väldigt mycket pengar för den. Det är ju faktiskt också de som äger skolan.

5.2 Slutord

Vi är, som också tidigare nämnts, medvetna om att vårt resultat inte är representativt för hur *alla* utlandssvenska föräldrar resonerar kring sitt val av skolgång för sina barn. Man skulle kunna göra undersökningen större, om man hade mer tid, genom att intervjua fler föräldrar och genomföra den på fler skolor, för att få ett resultat som är representativt för alla svenska utlandsskolor. I och med en större undersökningsgrupp, blir det större anonymitet för de intervjuade föräldrarna, vilket bör medföra att de vågar vara fullständigt frispråkiga. Dessutom innebär en större undersökningsgrupp att resultatet, statistiskt sett, i högre grad borde överensstämma med verkligheten.

Under vår studieresa fick vi många intryck och dessa kommer vi ta med oss i vårt framtida yrkesliv som lärare. Vad vi t ex kommer att ta med oss, är den positiva synen på den svenska pedagogiken, som både föräldrar och skolpersonal givit oss. Men vi har även fått se vad föräldrarna inte är lika nöjda med, framför allt att en del önskar mer ordning och reda i skolan, vilket också just nu är ett aktuellt debattämne i Sverige. Detta tar vi givetvis också till oss. De utlandssvenska föräldrarna lever i en miljö där den svenska pedagogiken inte är självklar, utan där det finns flera alternativ. Kanske är det anledningen till att de börjat fundera på den svenska pedagogikens för- och nackdelar.

Vi har även fått en större förståelse för vikten av en kulturell tillhörighet. Säkerligen är det lika viktigt för invandrare i Sverige att få behålla sin nationella identitet, som det är för utlandssvenskar i Spanien. Denna insikt är vi övertygade om att vi kommer ha stor nytta av i framtiden, både i vårt yrkes- och privatliv. Som Ladberg skriver, har vi idag fått en större global rörlighet, då människor studerar och arbetar i andra länder. Detta kommer att medföra att vi kommer omges av många nya språkliga konstellationer (2003:23).

Efter att ha vistas två veckor i Spanien, insåg vi vikten av att väl behärska det språk som talas i det samhälle man lever i. Vi märkte att man blev fullständigt handikappad, eller i alla fall beroende av andra, om man inte kunde spanska. Vi inser nu, än mer än förr, vikten av språkkunskaper för att kunna integreras i ett samhälle.

Om familjen flyttar tillbaka till Sverige är det inte säkert att deras syn på Sverige stämmer, då det svenska samhället kan ha förändrats väldigt mycket sedan de flyttade därifrån. De *kan* även ha levt väl skyddad i den svenska diasporan, och möjligtvis förskönat bilden av sitt hemland. Är inte den svenska utlandsskolan uppdaterad i sin undervisning om Sverige är risken att familjen inte är beredd på en eventuell förändring och det kan då vara svårt att återanpassa sig i samhället. Om familjen däremot beslutar sig för att stanna kvar i landet, finns risken att de får svårt att komma in i det spanska samhället, om tidigare levt åtskilt från det.

Då det är väldigt dyrt att gå i den svenska utlandsskolan i Spanien, måste föräldrarna tycka att det är viktigt att barnen får just den skolgången. Den kulturella identitetens värde, tolkar vi, är för dem större än pengars värde. Detta är även något som Jan kommenterar: "Jag betalar för att mina barn ska få den svenska kulturen". Mot en svensk kultur...

Referenser

- Bunar, N (2001). *Skolan mitt i förorten: Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Stockholm: Stehag.
- Daun, Å (1997). *Den europeiska identiteten: Sverige och Italien EU och framtiden*. Stockholm: Rabén Prisma.
- Gerholm, L (2002). Språket – det när genom synerna flyr. I I. Ramberg & O. Pripp (Red.), *Fittja, världen och vardagen* (s. 34-53). Tumba: Mångkulturellt centrum.
- Josseini-Kaladjahi, H. (2002). Lokal integration: hinder och möjligheter i integrationsarbetet i ett lokalsamhälle. I I. Ramberg & o. Pripp (Red.) *Fittja, världen och vardagen* (s. 53-82). Tumba: Mångkulturellt centrum.
- Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk: Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, skola och samhälle*. Stockholm: Liber.
- Läraryrket (2001). *Lärarens handbok: skollag, läroplaner och yrkesetiska principer*. Solna: Tryckindustri Information.
- Lövgren, O. (1990). Medierna i nationsbygget: Hur press, radio och TV gjort Sverige svensk. I U. Hannerz (Red.), *Medier och kulturer* (s. 85-120). Stockholm: Carlssons.
- Olsson, E & Grandin, I (1999). Bofasthetens operativsystem: Imer- och globaliseringsforskningen om livsformer och global rörlighet. *Kulturella perspektiv* 1999 (Nr 2), 33-47.
- Olsson H, S (2001). Mer om begreppen segregation och integration. I A. Holmgren (Red.), *Integration och segregation: i teori och praktik* (s. 12-14). [u.a].
- Rosenqvist, R. (1996). Integration – ett entydigt begrepp med många innebörder. I T. Rabe och A. Hill (Red.), *Boken om integrering: idé, teori, praktik* (s 23-37). Malmö: Corona AB.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- SUF (2006). *SUF:s handbok för styrelsen: i en svensk utlandsskola*. Hämtat 8 november 2006, från <http://www.suf.c.se/HBskolor2.pdf>
- Sökmotor: www.susning.nu, sökord: utlandssvensk. Hämtat 16 januari 2007, från <http://susning.nu/Utlandssvensk>
- Utrikesdepartementet. (1982). *UD-barnens uppväxtmiljö och utveckling*. Stockholm: Liber.

Bilaga A

Intervjufrågor till föräldrar:

- Vad heter ni?
- Hur många barn har ni? Hur gamla är de?

- Av vilken/vilka anledningar bor ni Spanien?
- Jobbar båda här nere?
- När flyttade ni hit?
- Förberedde ni er på något speciellt sätt innan ni flyttade ner?
- Var det jobbigt att ta beslutet att flytta?
- Upplevde ni själva flyttningsprocessen som jobbig?
- Känner ni er som hemma här?
- Känner ni er som hemma i Sverige?
- Hur länge ska ni stanna?

- Hur resonerade ni när vi valde skola för era barn? (Var det självklart att välja en svensk utlandsskola?)
- Tittade ni på olika skolor?
- Lyssnade ni på vad andra som bodde på orten tyckte om de respektive skolorna? Vilka lyssnade ni i så fall på?
- Tror du ni hade gjort samma val oavsett vilken ålder era barn varit i?
- Vad tror ni skiljer en spansk/inhemsk skola från en svensk utlandsskola?
- Väljer du en svensk skola eller väljer du bort en spansk?
- Vad anser ni är viktigast i barnens skolgång?
- Vad har ni/hade ni för förväntningar på den svenska skolan?
- Har dessa infriats? Vad uppskattar ni? Vad saknar ni?
- Vad tror ni att skolgången kommer att ha gett era barn i framtiden?

- Är föräldrarna på något sätt delaktiga i skolverksamheten? I så fall på vilket sätt?
- Är ni nöjda med hur skolan behandlar den svenska kulturen? Vad uppskattar ni speciellt? Vad saknar ni?
- Tycker ni att det är tillräckligt samarbete med skolorna i Sverige? Vad uppskattar ni speciellt? Vad saknar ni?

- Var bor ni? Är ni den enda svenska familjen i området eller finns det fler? I så fall umgås ni mycket med dem? Vad har ni för kontakt med den inhemska befolkningen i området?
- Varför valde ni att bosätta er just där?
- Har familjen några (andra) spanska vänner? Hur har ni träffat dem?
- Finns det områden där det bor många svenskar? Var ligger det i så fall? Upplever ni att ni lever avgränsat från det övriga samhället/Varför har ni valt att (inte) bosätta er i en "sverigekoloni".
- Anser ni att man måste kunna tala spanska när man bor i Spanien eller räcker det med engelska? Kan du/ni prata spanska?
- Anser ni att integration i er situation är nödvändig? Vad har ni för möjligheter/intressen i det?

- Vad gör skolan för att främja er och era barns integrering i samhället? Är ni nöjda mer deras insats? Skulle ni vilja att de gjorde mer? Vad i så fall?
- Vad brukar ni göra på fritiden?
- Vilken kultur anser ni att ni har hemma?
- Är det viktigt att förmedla alt. bevara den egna kulturen? Varför? Alt.
Är det viktigt att behålla sin kultur trots att man inte har planer på att flytta tillbaka?
Varför?
- Är det viktigt att lära sig om den spanska kulturen? I så fall vad är viktigt?
- Vad har ni för svenska traditioner resp. spanska traditioner i ert hem?
- Känner du dig spansk, svensk eller både och?
- Är det viktigt för er att ert barn identifierar sig som svensk?
- (Vill du flytta tillbaka?)
- Längtar du tillbaka till Sverige ibland? I vilka sammanhang?
- Tror du att det kommer bli svårt att återvända till Sverige? I så fall på vilket sätt?
- Vad kommer ni/era barn att sakna om/när ni återvänder till Sverige?
- Vad tror ni har hänt med era barn under utlandsvistelsen?

Bilaga B

Intervjufrågor till rektor:

- Varför startade er svenska skola?
- När startade ni er verksamhet?
- Hur gick ni till väga när skolan startades?

- Vem är huvudman?
- Vilka ingår i styrelsen?
- Hur mycket täcker statsbidraget kostnaderna för organisationen?
- Hur mycket får föräldrarna betala?
- Hur mycket av intäkterna kommer från gåvor/subventioner?

- Följer ni den svenska skolplanen?
- Vad spelar Spaniens lagstiftning för roll för er verksamhet?
- Vad skiljer er organisation från en hemma i Sverige?
- Hur många elever har ni i de olika stadierna?
- Hur många lärare är anställda?
- Har ni åldersintegrerade klasser?
- Vad erbjuder ni för linjer på gymnasiet?

- Vad har ni för behörighetskrav?
- Hur går elevernas ansökan till?
- Vad har ni för samtal med föräldrar och barn innan de får börja?

- Vem kontrollerar att ni följer reglerna för hur en svensk utlandsskola ska drivas?
- Hur utvärderar ni er verksamhet?
- Vad får lärarna för fortbildning?
- Är föräldrarna delaktiga i skolan? I så fall på vilket sätt?

- Hur arbetar ni för att få in den svenska kulturen i undervisningen?
- Har ni någon kontakt med svenska kyrkan/svenska ambassaden/svenska klubbar etc.?
- Arrangerar ni aktiviteter för de svenska familjerna även utanför skoltid? I vilken form?
- Har ni något samarbete med övriga svenska utlandsskolor? På vilket sätt?

- Ingår den spanska kulturen i undervisningen? På vilket sätt?
- Ingår undervisning i det spanska språket? Hur mycket i så fall? Vad är anledningen till att ni har/inte har undervisningen i spanska?
- Har ni något samarbete med inhemska skolor? I vilken form i så fall?
- Vad vet det spanska samhället om "svenska skolan"?
- Vad är skolans roll för familjens integrering i samhället?
- Anser ni det vara viktigt att eleverna identifierar sig som svenskar? Varför/varför inte?

- Har ni något utbyte med skolorna i Sverige? På vilket sätt? Finns det någon kontakt innan eleverna ska flytta tillbaka? Hur ser den i så fall ut?
- Har ni någon kontakt med återflyttade familjer i Sverige?
- Hur upplever de sin situation?

- Hur stor är ruljansen på lärare?
- När börjar man skolan, ålder?
- Varför höjs och sänks åldersintaget på förskolan?
- Vad är anledningen till att den internationella förskolan infördes?
- 1965 var första året som verksamheten hade årskurser upp till nian, hur var det innan?
- It-satsningen? Vad är det?
- Vilka är med i den lokala föreningen som väljer styrelse?
- Hur ofta har de möte?
- Hur tar man hänsyn till de spanska styrdokumentet?
- Kan en utvecklingsplan jämföras med lokala arbetsplaner i Sverige?
- Är norsk och dansk undervisning obligatorisk?
- Hur ser samarbetet mellan lärare ut?
- Vilka SFS och SKOLF måste ni följa?
- Vilket samarbete har ni med skandinaviska klubben?

Bilaga C

AVGIFTER LÄSÅRET 2006/2007

Inskrivningsavgift per elev 360 euro

Inskrivningsavgift för varje syskon 60 euro

Medlemsavgift skolförening (Per läsår och familj) 10 euro

Elevavgifter (årsavgift):	<u>Privatbetalande</u>	<u>Företagsbetalande</u>
Förskolan / förskoleklass	4.190 euro	5.200 euro
År 1-3	5.110 euro	6.740 euro
År 4-6	5.270 euro	6.950 euro
År 7-9	5.510 euro	7.270 euro
Gymnasiet	5.710 euro	7.550 euro

Elev vars målsman inte har elevavgiften betald av sin arbetsgivare, betalar den lägre avgiften för privatbetalande.

Skolavgifterna fastställs på föreningen skolans ordinarie årsmöte i oktober.

Avgiften för läsåret betalas årsvis, terminsvis eller månadsvis. Läsåret är indelat i två terminer. Förbindelse om betalning av elevavgift görs alltid för hel påbörjad termin, oberoende av vilket betalningssätt som har valts. Ingen återbetalning görs om eleven slutar under terminen.

Medlemsavgiften betalas för helt läsår och återbetalas inte.

Avgifter för skoltransport är bindande för hel månad. Revidering av bussavgiften kan ske vid terminsskifte.

Rabatt:

Privatbetalande familjer med tre eller flera barn på skolan, får 10 % rabatt på skolavgiften för samtliga barn (gäller endast skolavgift, inte medlems-, inskrivningsavgift, skoltransport, skollunch och utökad skoldag).

Skolmat:

Helt läsår (4,60 X 174 dagar)	800 euro / läsår
Kupong (1 måltid)	5 euro / kupong
Utnyttjande av skolmatsal (för elever med egen matsäck)	50 euro / läsår

Skoltransport:

Från	tur och retur	1.956 euro / läsår
utgångspunkt	enkel	1.271 euro / läsår
A		
Från	tur och retur	1.355 euro / läsår
utgångspunkt	enkel	882 euro / läsår
B		
Från	Kupong 1 enkel resa	6 euro / kupong
utgångspunkt		
A		
Från	Kupong 1 enkel resa	4 euro / kupong
utgångspunkt		
B		

Utökad skoldag förskolan: Tider 08.30-09.00 och 15.30-17.00

(Erbjuds under förutsättning att minst 5 barn är anmälda)

Helt läsår (1 timma x 174 dagar)	346 euro / läsår
Kupong (1 timma)	7 euro / kupong